

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Практикум

Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для здобувачів ступеня магістра за освітньою програмою за освітньою
програмою «Економічна аналітика»
спеціальності 051 «Економіка»

Укладачі: **О.О. Трофименко, О.А. Шевчук, І.Д. Фартушний**

Електронне мережеве навчальне видання

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського

2024

УДК 001. 89(075. 8)

Укладачі: *Трофименко Олена Олексіївна, д.е.н., проф.*
Шевчук Олена Анатоліївна, д.е.н., проф.
Фартушний Іван Дмитрович, к. ф.-м. н., доц

Рецензент *Войтко С.В., д.е.н., проф.*

Відповідальний редактор *Бояринова К.О., докт. екон. наук, проф.*

Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського

(Протокол № 8 від 20.06.2024р.)

за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу

(Протокол № 10 від 27.05.2024 .)

075.8 **Наукові дослідження в економіці** [Електронний ресурс]: практикум: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освіт. програмою «Економічна аналітика» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Трофименко О.О., Шевчук О.А., Фартушний І.Д.– Електрон. текст. дані (1 файл). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 135 с.

У навчальному посібнику "Наукові дослідження в економіці" представлено теоретичні основи та практичні заняття, які охоплюють ключові аспекти проведення економічних досліджень, необхідні для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 051 "Економіка". Посібник систематизує знання про методи та інструменти наукових досліджень, а також сприяє використанню отриманих результатів для проведення наукових досліджень у сфері економіки. Завдання для обговорення, тестові та науково-дослідні завдання ретельно розроблені для кращого засвоєння матеріалу здобувачами. Посібник буде корисним для здобувачів, які вивчають основи наукових економічних досліджень в економіці, оскільки він забезпечує системне розуміння методології досліджень, аналізу даних та впровадження результатів у практичну діяльність.

УДК 001. 89(075. 8)

Реєстр. № НП ХХ/ХХ-ХХХ. Обсяг 4,5 авт. арк.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
проспект Берестейський, 37, м. Київ, 03056
<https://kpi.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5354 від 25.05.2017 р.

Зміст

ВСТУП.....	5
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 (2 ГОДИНИ)	7
Теоретичні відомості за темою	7
Завдання для обговорення.....	15
Тестові завдання.....	17
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ - «ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ».	20
Рекомендована література.....	23
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 (2 ГОДИНИ)	26
Теоретичні відомості за темою	26
Завдання для обговорення.....	29
Тестові завдання.....	32
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО – ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ПО ТЕМІ - «НЕОБХІДНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»:	35
Рекомендована література.....	38
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 (2 ГОДИНИ)	40
Теоретичні відомості за темою	40
Завдання для обговорення.....	44
Тестові завдання.....	48
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО – ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ПО ТЕМІ - «СУЧАСНІ ІНДИКАТОРИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ – СВІТОВІ ПРАКТИКИ»	51
Рекомендована література.....	53
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 (2 ГОДИНИ)	56
Теоретичні відомості за темою	56
Завдання для обговорення.....	61
Тестові завдання.....	63
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ ГІПОТЕЗИ ТА ЕТАПІВ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.	66
Рекомендована література.....	68
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 (2 ГОДИНИ)	71
Теоретичні відомості за темою	71
Завдання для обговорення.....	76
Тестові завдання.....	79

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ТА ПРЕДМЕТУ ДОСЛІДЖЕННЯ, ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ.	83
Рекомендована література	84
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 (2 ГОДИНИ)	87
Теоретичні відомості за темою	87
Завдання для обговорення	88
Тестові завдання.....	90
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ.	93
ДОДАТКОВЕ ЗАВДАННЯ:	94
1. Глобальний індекс конкурентоспроможності.....	95
2. Індекс екологічної ефективності	95
3. Індекс економічної свободи	96
4. Глобальний інноваційний індекс	96
Рекомендована література	96
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 (4 ГОДИНИ)	99
Теоретичні відомості за темою	99
Практичне заняття 7.1 (2 години).....	108
Завдання для обговорення.....	108
Тестові завдання.....	110
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ІЗ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ В МЕЖАХ ОБРАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.	113
Практичне заняття 7.2 (2 години).....	114
Завдання для обговорення.....	114
ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:	114
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБРОБКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПРИКЛАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ. ..	116
Рекомендована література	118
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 (1 ГОДИНА)	121
Теоретичні відомості за темою	121
Завдання для обговорення.....	125
Тестові завдання.....	127
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРЕКТНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.	130
Рекомендована література.....	132

ВСТУП

Наукові дослідження в економіці займають ключове місце у розвитку теоретичних та практичних аспектів господарської діяльності. Вони забезпечують обґрунтування рішень, які сприяють економічному зростанню, підвищенню продуктивності, ефективному використанню ресурсів та розробці нових технологій. Економічна наука як сфера інтелектуальної праці бере участь у створенні і споживанні суспільного продукту та національного доходу, а її впровадження в практику сприяє підвищенню загального добробуту суспільства.

Цей навчальний посібник призначений для здобувачів спеціальності 051 "Економіка" і має на меті ознайомити їх з основними принципами, методами та інструментами наукових досліджень в економіці. Він містить теоретичні відомості та практичні завдання, спрямовані на розвиток навичок проведення науково-дослідної роботи, аналізу отриманих даних і використання результатів досліджень в економічній сфері.

Посібник охоплює такі основні теми:

- ✓ **Роль та завдання науки для розвитку економіки** – розкриття важливості наукових досліджень для економічного прогресу та їх вплив на продуктивність і ресурсозбереження.
- ✓ **Основні напрямки наукових економічних досліджень в сучасних умовах** – аналіз актуальних напрямків економічних досліджень у контексті сучасних економічних викликів.
- ✓ **Теоретичні основи наукових досліджень** – вивчення базових теоретичних концепцій, які формують основу наукової діяльності в економіці.
- ✓ **Науково-дослідна робота студентів, її форми і роль у професійній підготовці** – обговорення різних форм участі здобувачів у наукових дослідженнях та їх значення для професійного розвитку.
- ✓ **Зміст і етапи науково-дослідної роботи** – опис процесу проведення наукових досліджень, від формулювання проблеми до висновків і рекомендацій.

- ✓ **Основи методології наукового економічного дослідження** – ознайомлення з методологічними підходами та методами, що застосовуються в економічних дослідженнях.
- ✓ **Інформаційне забезпечення, обробка та аналіз матеріалів дослідження** – пояснення процесу збору, обробки та аналізу даних, необхідних для наукових досліджень.
- ✓ **Оформлення результатів наукового дослідження та впровадження їх у практику господарської діяльності** – рекомендації щодо правильного оформлення наукових робіт та впровадження отриманих результатів у практичну діяльність.

Цей посібник буде корисним для здобувачів, які вивчають основи наукових економічних досліджень, оскільки він надає систематизоване розуміння методології досліджень, аналізу даних та впровадження результатів у практичну діяльність. Посібник також охоплює важливі аспекти підготовки наукових робіт, такі як формування наукових гіпотез, використання сучасних інструментів аналізу та представлення результатів. Завдяки комплексному підходу, студенти отримають необхідні знання та навички для проведення ефективних досліджень, що сприятиме їх професійному зростанню та підвищенню якості економічних досліджень у цілому.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 1. РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ НАУКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

- 1.1. *Поняття, функції і значення науки*
- 1.2. *Завдання науки для розвитку економіки*
- 1.3. *Ефективність та популяризація наукових досліджень*

Теоретичні відомості за темою

Навколишній світ значною мірою створений людиною, включаючи інформаційні технології, техніку та наукові досягнення. Він визначає рівень цивілізації, використання земних ресурсів, а XXI століття є епохою наукового поступу і впливу на цивілізацію.

Наука - це динамічна система знань про закони природи, суспільства та мислення, що створює нові поняття, закони і теорії. Вона допомагає вдосконалювати людську діяльність і передбачати її результати. Наука також виступає засобом вимірювання та перетворення світу через систематизовану логічну взаємодію інтелекту, природи і суспільства.

Наука - це організована діяльність людей і соціальний інститут, який сформувався через розподіл праці. Вона включає формування знань через наукові дослідження, передавання знань через комунікації та відтворення знань через підготовку наукових кадрів.

Об'єктом науки є природа, суспільство, людина та її діяльність, а суб'єктами - люди, що мають знання і готові до наукової діяльності. Функції науки включають пізнавальну, критичну і практичну, спрямовані на вдосконалення оточуючого світу.

В економічному розвитку поєднуються три типи технологій: доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні. У постіндустріальних технологіях провідну роль займають знання й інформація, і вони розвиваються значно швидше. Наука і "високі" технології є головними джерелами економічного розвитку.

Терміни - це слова чи словосполучення з конкретним науковим змістом. Поняття з широким змістом і кількома відтінками стають категоріями, як-от ринок, попит, гроші, фінанси, підприємства, торгівля.

Основою формування науки є принципи – ключові положення, визначені науковцями. Принцип діалектики вимагає розглядати явища у взаємозв'язку і русі. В економічних науках важливі принципи комплексності та контролю. Постулати – це твердження, прийняті без доказів, як, наприклад, постулат обмеженості ресурсів. Аксиома – це положення, прийняте без доказів через свою очевидність.

Наукові закони – твердження, що відображають суттєві та повторювані явища і зв'язки у природі, суспільстві та мисленні. Закони існують незалежно від волі людей. Є специфічні (закон попиту і пропозиції), загальні (закон збереження енергії) і універсальні (закони діалектики) закони.

Наукова теорія – це система ідей і законів, що дає цілісне уявлення про закономірності у певній галузі знань. Логічний підхід доповнює принципи і теорії, виділяючи різні сторони об'єкту науки.

Галузі наукових знань об'єднуються у три групи:

- знання про природу (математика, фізика, хімія, біологія, географія тощо);
- знання про суспільство (економіка, історія, право тощо);
- знання про мислення (філософія, логіка, психологія тощо).

Науки поділяються на:

- природничі (математика, фізика, хімія, біологія тощо);
- технічні (знання про перетворення природних сил у технічні об'єкти);
- медичні;
- суспільні (економіка, соціологія, політологія, право тощо);
- гуманітарні (історія, мистецтвознавство, філософія, логіка, психологія тощо).

Кожна наука має свої "парості" знань, які постійно розгалужуються. Диверсифікація наук – це поява нових наук на стику відомих або в результаті їх відокремлення, як-от фізика твердих тіл або фінанси міжнародних страхових операцій. Інтеграція наук – це об'єднання в нову науку, як-от біохімія чи математична статистика.

В Україні виділяють такі галузі наук: фізико-математичні, хімічні, біологічні, геолого-мінералогічні, технічні, сільськогосподарські, історичні, економічні, філософські, філологічні, географічні, юридичні, педагогічні, медичні, фармацевтичні, ветеринарні, мистецтвознавство, архітектура, психологічні, соціологічні, політичні та інші.

Науки поділяються на фундаментальні і прикладні за своєю спрямованістю та відношенням до суспільної практики.

Фундаментальні науки:

- Мета: пізнання основ і об'єктивних законів розвитку природи, суспільства та мислення.
- Зосереджені на пошуку істини, яку можна застосовувати у різних дослідженнях.
- Приклади: математика, фізика, хімія, філософія, економічна теорія, мовознавство.

Прикладні науки:

- Розвиваються на базі фундаментальних наук.
- Мета: розробка шляхів і методів застосування результатів фундаментальних досліджень у практиці.
- Показник ефективності: практичне значення дослідження.
- Приклади: технічні науки, більшість медичних та економічних наук.

Сьогодні кожна галузь науки поєднує в собі як фундаментальні, так і прикладні науки.

Наука критично важлива для економічного розвитку, сприяючи інноваціям, підвищенню продуктивності, створенню нових робочих місць та поліпшенню якості життя. В умовах глобальної конкуренції ефективне використання наукових досягнень є ключовим для економічного зростання. Цей доклад розглядає завдання науки для економіки: інновації, підготовка кадрів, розвиток інфраструктури та співпраця між науковими установами і промисловістю.

Інновації та технології:

- **Нові технології:** Розробка технологій у галузях ІТ, біотехнологій, нанотехнологій та зеленої енергетики сприяє економічному зростанню.
 - **ІТ:** Штучний інтелект, Інтернет речей (IoT) та великі дані (Big Data) підвищують ефективність виробничих процесів.
 - **Біотехнології:** Генетична інженерія та нові ліки покращують здоров'я населення і продуктивність праці.
 - **Зелена енергетика:** Відновлювані джерела енергії знижують залежність від викопного палива.

Підтримка стартапів та підприємництва:

- **Інноваційні рішення:** Наукові установи надають консалтингові послуги та доступ до досліджень.
 - **Бізнес-інкубатори та акселератори:** Допмагають молодим підприємцям розвивати ідеї та отримувати фінансову підтримку.
 - **Патентування:** Захист інтелектуальної власності через патентування нових винаходів.

Підготовка кваліфікованих кадрів:

- **Вища освіта:** Університети готують фахівців з інноваційних спеціальностей.
 - **Підвищення кваліфікації:** Програми перепідготовки допомагають працівникам освоювати нові технології.

- **Практична підготовка:** Стажування та практики в співпраці з підприємствами дають студентам практичний досвід.

Спільні науково-дослідницькі проекти:

- **Впровадження досліджень:** Реалізація спільних проектів між науковими установами та промисловістю підвищує інноваційний потенціал компаній.

Наукові парки та технологічні кластери:

- **Інноваційні хаби:** Співпраця між науковими установами, підприємствами та стартапами сприяє розвитку інноваційних проектів.
- **Кластери:** Об'єднання компаній, наукових установ та державних органів для розвитку певних галузей підвищує їх конкурентоспроможність.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ):

- **Високошвидкісний інтернет:** Ключовий для наукових досліджень та інноваційної діяльності.
- **Цифрові платформи:** Сприяють співпраці та обміну знаннями між науковцями та підприємцями.

Таким чином, наука відіграє ключову роль у розвитку економіки через інновації, підготовку кадрів, розвиток інфраструктури та співпрацю.

Наукові дослідження є ключовими для розвитку суспільства, технологій та розуміння нашого світу. Їхня важливість полягає не лише у проведенні досліджень, але й у їхній ефективності та популяризації. Ефективність досліджень визначається здатністю вирішувати актуальні проблеми та приносити практичну користь, тоді як популяризація забезпечує доступність наукових знань для ширшої аудиторії, стимулюючи подальший прогрес.

Ефективність наукових досліджень:

1. **Вибір актуальних тем:**

- **Вплив на суспільство та економіку:** Теми, що мають значний вплив на економічний розвиток, здоров'я населення, соціальну стабільність та екологічну безпеку. Наприклад, дослідження в галузі зеленої енергетики.
- **Глобальні виклики:** Теми, що відповідають на глобальні виклики, такі як зміна клімату, пандемії, продовольча безпека.
- **Інноваційний потенціал:** Теми, що сприяють інноваціям, наприклад, дослідження в галузі штучного інтелекту та машинного навчання.
- **Інтерес наукової спільноти:** Теми, що отримують підтримку у вигляді грантів та фінансування.

Методологія в наукових дослідженнях:

1. **Точність та надійність:** Сучасні методи підвищують якість наукових висновків.
2. **Швидкість та ефективність:** Автоматизовані системи скорочують час проведення досліджень.
3. **Відтворюваність:** Стандартизовані методи дозволяють повторювати експерименти та перевіряти результати.

Співпраця в наукових дослідженнях:

1. **Міждисциплінарні дослідження:** Об'єднання фахівців з різних галузей для вирішення комплексних проблем.
2. **Міжнародні колаборації:** Спільні проекти між науковими інституціями різних країн для залучення найкращих фахівців та використання передових технологій.
3. **Партнерство з промисловістю:** Комерціалізація наукових результатів та забезпечення фінансування досліджень.

Переваги співпраці:

1. **Об'єднання ресурсів:** Ефективніше використання лабораторного обладнання, фінансових та людських ресурсів.

2. **Обмін знаннями та досвідом:** Спільні проекти сприяють обміну ідеями та досвідом.

3. **Підвищення якості досліджень:** Залучення найкращих фахівців з різних галузей підвищує якість та надійність досліджень.

Таким чином, наукові дослідження, ефективна методологія та співпраця є ключовими компонентами успішного наукового прогресу, що сприяють розвитку суспільства та технологій.

Адекватне фінансування є критичним фактором успішності наукових досліджень. Гранти та інвестиції забезпечують необхідні ресурси для проведення досліджень, розвитку інфраструктури та підтримки наукового персоналу.

Джерела фінансування наукових досліджень:

1. **Державне фінансування:** Багато країн виділяють значні кошти на підтримку наукових досліджень через державні грантові програми та спеціалізовані агентства.

2. **Приватні фонди та інвестиції.**

3. **Міжнародні організації:** Такі як Європейський Союз, надають фінансування для спільних проектів між науковцями з різних країн. Наприклад, програма Horizon 2020 фінансує інноваційні проекти у галузі науки та технологій.

Використання фінансування надає можливість:

1. **Розвивати інфраструктуру:** Фінансування дозволяє розвивати наукову інфраструктуру, включаючи лабораторії, дослідницькі центри та технологічні платформи.

2. **Підтримувати науковий персонал:** Гранти та інвестиції забезпечують зарплати для науковців, а також фінансують навчання та підвищення кваліфікації.

3. **Закуповувати обладнання та матеріали:** Фінансові ресурси дозволяють придбати необхідне лабораторне обладнання, реактиви та інші матеріали для проведення досліджень.

4. **Фінансувати публікацію результатів:** Фінансування використовується для публікації наукових результатів у рецензованих журналах та участі у міжнародних конференціях, що сприяє популяризації науки.

Приклад успішних проектів:

- **Програма Horizon 2020:** Найбільша дослідницька та інноваційна програма Європейського Союзу з бюджетом понад 80 мільярдів євро на період 2014-2020 років. Вона підтримує різноманітні дослідницькі проекти в галузі науки, технологій, охорони здоров'я, клімату та інших важливих сфер. Horizon 2020 сприяє співпраці між науковими установами, промисловістю та малими і середніми підприємствами з різних країн.

Співпраця та фінансування є ключовими складовими ефективних наукових досліджень. Спільні проекти дозволяють об'єднувати ресурси та знання, підвищуючи якість та значущість досліджень. Адекватне фінансування забезпечує необхідні ресурси для проведення досліджень, розвитку інфраструктури та підтримки наукового персоналу. Завдяки співпраці та фінансуванню наука може ефективно відповідати на виклики сучасного світу та сприяти сталому розвитку.

Популяризація наукових досліджень:

1. **Публікація у відкритих джерелах:** Конференції, семінари та лекції забезпечують поширення результатів досліджень серед наукової спільноти та широкої публіки.

2. **Науково-популярні видання:** Журнали, книги та телепрограми доносять наукові знання до громадськості, дозволяючи людям зрозуміти складні наукові концепції та досягнення.

3. **Освітні програми:** Курси для школярів, студентів та широкої публіки, наукові фестивалі, дні відкритих дверей у наукових установах підвищують обізнаність про науку та стимулюють молоде покоління до наукової діяльності.

Взаємозв'язок ефективності та популяризації: Ефективність та популяризація наукових досліджень є взаємопов'язаними аспектами, що

забезпечують прогрес у різних сферах життя. Для досягнення високої ефективності досліджень необхідно орієнтуватися на актуальні проблеми, використовувати передові методи та сприяти співпраці. Популяризація науки робить наукові знання доступними для ширшого загалу, сприяючи освіченості суспільства та підтримці наукових ініціатив.

Завдання для обговорення

1. Що таке наука? Дайте визначення і охарактеризуйте основні її аспекти.
2. Які основні функції виконує наука в суспільстві? Наведіть приклади.
3. Чому наука є важливою для розвитку сучасного суспільства?
4. Як наука сприяє розвитку технологій та інновацій?
5. Поясніть роль науки в освіті та підготовці кваліфікованих кадрів.
6. Які існують основні напрями наукових досліджень? Дайте приклади.
7. Як наукові дослідження впливають на соціальний та економічний розвиток?
8. Яким чином наука сприяє вирішенню глобальних проблем, таких як зміни клімату чи пандемії?
9. Обговоріть відмінності між фундаментальними та прикладними науковими дослідженнями.
10. Як наука впливає на формування державної політики та законодавства?
11. Які основні завдання стоять перед наукою для сприяння економічному розвитку?
12. Як інновації та технологічний прогрес, що випливають з наукових досліджень, впливають на економіку?
13. Обговоріть значення співпраці між науковими установами та промисловістю для економічного зростання.
14. Які роль та значення наукових парків та технологічних кластерів у розвитку економіки?

15. Як підготовка кваліфікованих кадрів через наукові дослідження впливає на продуктивність праці?
16. Які приклади успішної комерціалізації наукових досліджень ви можете навести?
17. Як державне фінансування науки сприяє економічному розвитку?
18. Поясніть роль міждисциплінарних досліджень у вирішенні складних економічних проблем.
19. Які переваги отримують країни від участі у міжнародних науково-дослідницьких проектах?
20. Обговоріть, як розвиток зеленої енергетики через наукові дослідження впливає на економіку.
21. Що означає ефективність наукових досліджень та як її можна виміряти?
22. Які методологічні підходи є найбільш ефективними для проведення наукових досліджень?
23. Як міждисциплінарні дослідження сприяють підвищенню ефективності наукових досліджень?
24. Які існують методи популяризації науки серед широкої аудиторії?
25. Обговоріть роль відкритих доступів (open access) у популяризації наукових знань.
26. Які інноваційні методи та технології сприяють підвищенню якості наукових досліджень?
27. Як соціальні медіа та онлайн-платформи впливають на популяризацію наукових досліджень?
28. Поясніть важливість публікації наукових результатів у рецензованих журналах.
29. Як міжнародна співпраця сприяє підвищенню ефективності наукових досліджень?

30. Обговоріть вплив наукових конференцій та симпозіумів на розвиток науки та популяризацію досліджень.

Тестові завдання

Наука” – це:

- a) система наукових знань, які пояснюють навколишній світ і засіб його вимірювання та перетворення
- b) система наукових знань, які пояснюють навколишній світ
- c) результат наукової діяльності
- d) галузь людської діяльності
- e) система наукових знань

Першими матеріалізованими продуктами наукової діяльності були:

- a) стародавні рукописи
- b) книги
- c) стародавні рукописи та книги
- d) наукові журнали
- e) наукові установи

Об’єктом науки є:

- a) природа і форми руху матерії, людське суспільство в його розвитку, людина та її діяльність
- b) люди, що мають певну кількість знань і готові до наукової діяльності.
- c) людина та її діяльність
- d) природа та люди, що мають певну кількість знань і готові до наукової діяльності

е) наукові працівники, науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, інші вчені та наукові установи

Вияв найбільш суттєвих знань про закони розвитку природи, суспільства і мислення та їх взаємозв'язок – це:

- a) критична функція науки
- b) пояснювальна функція науки
- c) інструментальна функція науки
- d) світоглядна функція науки
- e) пізнавальна функція науки

Загальним принципом усіх досліджень служить:

- a) принцип закону
- b) принцип кодексу
- c) принцип знань
- d) принцип діалектики
- e) принцип етики

Виокремлюють такі три основні групи законів:

- a) специфічні, часткові, всезагальні
- b) специфічні, загальні, універсальні
- c) специфічні, часткові, універсальні
- d) часткові, універсальні, всезагальні
- e) універсальні, загальні, всезагальні

У загальному вигляді всі галузі наукових знань об'єднують у три групи:

- a) знання про мислення, знання про природу, знання про суспільство

- b) знання про природничі науки, знання про технічні науки, знання про гуманітарні науки
- c) знання про природу, знання про суспільні науки, знання про гуманітарні науки
- d) знання про технічні науки, знання про мислення, знання про медицину
- e) знання про мислення, знання про природу, знання про людей

Галузева наука, як друга сфера організації науки в Україні включає в себе:

- a) самостійні наукові організації, підпорядковані органам державного і галузевого управління
- b) заклади Національної Академії наук України, Української академії аграрних наук, Академій медичних, педагогічних та правових наук України, а також галузевих академій
- c) самостійні наукові організації, підпорядковані органам державного і галузевого управління та самостійні науково-дослідні інститути, конструкторські бюро, науково-виробничі об'єднання
- d) самостійні науково-дослідні інститути, конструкторські бюро, науково-виробничі об'єднання
- e) заклади Національної Академії наук України, Академій медичних, педагогічних та правових наук України, а також галузевих академій

«Науково-технічна діяльність» - це:

- a) інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань
- b) інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій
- c) інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки

- d) діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій
- e) діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях технологій

Особи, які мають вищу освіту і значний досвід роботи за спеціальністю та можуть самостійно працювати над дисертацією – це:

- a) аспіранти
- b) доценти
- c) співпошукувачі
- d) старші наукові співробітники
- e) магістри

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ - «ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ».

1. Вступ

1.1. Визначення теми

Визначте, що таке екосистема інновацій та наукових досліджень.

Поясніть значення теми для сучасного суспільства та економіки.

1.2. Актуальність дослідження

Обґрунтуйте, чому ця тема важлива.

Наведіть приклади значущих інновацій та наукових досліджень.

1.3. Цілі та завдання доповіді

Визначте основну мету дослідження.

Вкажіть основні завдання, які необхідно вирішити.

2. Теоретичний огляд

2.1. Екосистема інновацій

Дайте визначення екосистеми інновацій.

Опишіть основні компоненти екосистеми інновацій (уряд, бізнес, наукові установи, стартапи, інвестори).

2.2. Наукові дослідження

Визначте роль наукових досліджень у екосистемі інновацій.

Окресліть основні напрями наукових досліджень, які сприяють інноваціям.

3. Аналіз екосистеми інновацій в Україні

3.1. Стан екосистеми інновацій в Україні

Опишіть поточний стан екосистеми інновацій в Україні.

Наведіть статистичні дані та факти.

3.2. Основні учасники екосистеми

Визначте ключових гравців (урядові установи, університети, науково-дослідні інститути, приватні компанії, інвестори).

Окресліть їхню роль у розвитку інновацій.

3.3. Інфраструктура та підтримка інновацій

Опишіть наявну інфраструктуру для підтримки інновацій (технопарки, бізнес-інкубатори, акселератори).

Вкажіть наявні програми підтримки та фінансування.

3.4. Проблеми та виклики

Визначте основні проблеми та виклики, з якими стикається українська екосистема інновацій.

Наведіть приклади та конкретні ситуації.

4. Аналіз екосистеми інновацій у світі

4.1. Провідні країни у сфері інновацій

Визначте країни, які є лідерами у сфері інновацій (США, Німеччина, Японія, Південна Корея, Китай).

Опишіть основні досягнення цих країн.

4.2. Порівняння екосистем інновацій

Порівняйте українську екосистему інновацій з провідними світовими екосистемами.

Визначте ключові відмінності та спільні риси.

4.3. Міжнародні програми та співпраця

Опишіть основні міжнародні програми, які підтримують інновації та наукові дослідження.

Вкажіть приклади успішної міжнародної співпраці.

5. Рекомендації та перспективи

5.1. Покращення екосистеми інновацій в Україні

Надані рекомендації щодо покращення екосистеми інновацій в Україні.

Визначте конкретні заходи та ініціативи, які можуть бути запроваджені.

5.2. Стратегії розвитку

Запропонуйте стратегії розвитку для наукових досліджень та інновацій в Україні.

Опишіть можливі сценарії розвитку та їхні наслідки.

6. Висновки

6.1. Підсумок основних висновків

Підведіть підсумки дослідження.

Визначте ключові висновки щодо екосистеми інновацій та наукових досліджень в Україні та світі.

6.2. Заключне слово

Підкресліть важливість розвитку інновацій та наукових досліджень для економічного та соціального розвитку.

Зробіть акцент на необхідності співпраці та підтримки з боку держави, бізнесу та суспільства.

7. Список використаних джерел

Наведіть перелік літератури, наукових статей, статистичних даних та інших джерел, використаних при підготовці доповіді.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.

3. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

4. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.
2. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.
3. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.
4. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.
5. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>
4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>

5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.rada.gov.ua>
8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>
9. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 2. Основні напрямки наукових економічних досліджень в сучасних умовах

2.1. Об'єктивна необхідність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку економіки

2.2. Види і класифікація економічних наук

2.3. Загальні проблеми розвитку економічної науки на сучасному етапі.

Теоретичні відомості за темою

Необхідні передумови для інноваційного економічного зростання в Україні ще не створені. Інноваційна активність у всіх галузях виробництва знижується, що робить продукцію неконкурентоспроможною. Відсутність інновацій веде до високої енергоємності виробництва.

Роздержавлення великих наукоємних підприємств може стимулювати інновації. Попри втрати, Україна зберегла науково-технічний потенціал, провідні наукові школи, високий рівень освіти та кваліфікацію фахівців. Деякі галузі, як-от машинобудування та біотехнологія, мають перспективні зовнішні ринки збуту.

Україна займає провідні місця в Європі за видобутком руди, виробництвом чавуну, сталі, тракторів, цукру та інших ресурсів. Проте сьогодні ці показники не визначають міжнародний престиж. Кризове становище потребує наукового підходу для вирішення економічних проблем та використання закордонного досвіду.

Наукові дослідження в економіці повинні охоплювати продуктивні сили, виробничі відносини, засоби виробництва, ціноутворення, управління народним господарством, трудові та фінансові ресурси. Шлях до економічного підйому – власний інноваційний розвиток.

Економічна наука є самостійною галуззю, що розвивається відповідно до притаманних їй законів і суспільно-економічних формацій. Вона вивчає економіку виробництва, розвиток виробничих сил і відносин. Зміни в економіці потребують нових підходів до цієї науки, її предмета і систематизації.

Економічна наука виникла в стародавній Греції як наука про закони домашнього господарства. Першим термін "економіка" використав Ксенофонт, а Арістотель розвинув його вчення про господарство. Спочатку економічна наука займалася мікроекономічними проблемами. Пізніше, з розвитком держав і народного господарства, виникла політична економія. Французький економіст А. де Монкретьєн увів цей термін у 1615 році.

Сучасна економічна теорія досліджує, як суб'єкти господарства і суспільство досягають своїх цілей в умовах обмеженості ресурсів. Вона є фундаментальною наукою, з якої виникли інші економічні науки та навчальні дисципліни.

Економічні науки вивчають об'єктивні економічні закономірності, здійснюють статистичну обробку і теоретичну систематизацію явищ господарського життя, розробляють практичні рекомендації для вдосконалення виробництва, розподілу, обміну і споживання. Вони об'єднані загальною метою — допомогти людству найкращим чином вирішувати економічні завдання, досягти достатку і прискорити економічний розвиток.

Для цього економічні науки підпорядковують свої знання наступним принципам:

1. Досягнення економічного росту.
2. Забезпечення економічної ефективності.
3. Економічна свобода.
4. Соціально-економічна забезпеченість.
5. Справедливий розподіл доходів.
6. Виконання державою своїх функцій.
7. Раціональний торговельний баланс.

Економічні науки поділяються на мікроекономіку і макроекономіку. Мікроекономіка вивчає економічні процеси у домашніх господарствах, на підприємствах і в організаціях. Макроекономіка вивчає функціонування і розвиток народного господарства, економічні проблеми на рівні держав і світового господарства.

Економічна наука розвивається відповідно до суспільно-економічних умов і має в своєму основі мікро- і макроекономіку. Мікроекономіка досліджує економічні процеси на рівні підприємств і господарських суб'єктів, включаючи ринок, попит, пропозицію та ресурси. Макроекономіка вивчає економіку як систему в цілому, включаючи народне господарство, міжнародні відносини, фінансові системи.

Новим напрямом стає мезоекономіка, яка аналізує економічну діяльність середніх господарських суб'єктів, які набувають все більшої значущості в сучасній економіці.

Економічні науки поділяються на теоретичні, історичні, світову економіку, регіональні науки, економіку народного господарства та функціональні економіки. Кожна з них використовує свої категорії та методи дослідження, здебільшого взаємодіючи з іншими науками, такими як математика, статистика, соціологія, політологія та інші.

Економічні науки відіграють важливу роль у визначенні економічної політики, яка включає систему заходів для поліпшення умов життя, таких як цінова, фінансово-бюджетна, інвестиційна політика тощо.

Основні напрямки досліджень в економіці обумовлені її роллю в суспільстві та потребами національного розвитку. Наукові дослідження в економіці направлені на вирішення різних соціально-економічних проблем, включаючи розвиток трудового потенціалу, соціального захисту, формування зовнішньоекономічної політики та забезпечення конкурентоспроможності. Серед основних напрямків вивчення є методологічні підходи до прогнозування

економічного розвитку, управління регіональними економічними системами, ефективне управління фінансовою діяльністю підприємств, а також розвиток екологічних і соціально-економічних програм.

Найближчі роки передбачають активну роботу учених-економістів з вивчення глибинних трансформацій в українській економіці, розробки стратегічних напрямів зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Особлива увага буде приділена відтворенню, інвестиційно-інноваційному розвитку та науковим аспектам створення соціально орієнтованої ринкової економіки.

Завдання для обговорення

1. Чому наукові дослідження є об'єктивно необхідними для сучасної економіки?
2. Як наукові дослідження сприяють розвитку інновацій у економіці?
3. Які основні тенденції сучасної економіки вимагають активних наукових досліджень?
4. Як зміни у глобальній економіці впливають на потребу в наукових дослідженнях?
5. Чому без наукових досліджень неможливо забезпечити стійкий економічний розвиток?
6. Як наукові дослідження допомагають у вирішенні економічних криз?
7. Яку роль відіграють наукові дослідження у формуванні економічної політики?
8. Чому інвестиції в наукові дослідження важливі для економічного зростання?
9. Як наукові дослідження сприяють підвищенню конкурентоспроможності національної економіки?

10. Які приклади наукових досліджень суттєво вплинули на економічний розвиток у світі?
11. Як наукові дослідження впливають на розвиток ринкових механізмів?
12. Чому важливо інтегрувати наукові дослідження у підприємницьку діяльність?
13. Як наукові дослідження сприяють розвитку сталого економічного зростання?
14. Які сфери економіки найбільше залежать від результатів наукових досліджень?
15. Як цифровізація економіки впливає на потребу у наукових дослідженнях?
16. Які основні види економічних наук існують?
17. Як класифікуються економічні науки за предметом дослідження?
18. Які галузі входять до складу теоретичної економіки?
19. Чим відрізняються мікроекономіка та макроекономіка?
20. Як класифікуються економічні науки за методами дослідження?
21. Які існують прикладні економічні науки?
22. Яку роль відіграє економічна історія в системі економічних наук?
23. Що таке економетрика і як вона використовується в економічних дослідженнях?
24. Які економічні науки вивчають міжнародні економічні відносини?
25. Чим займається фінансова наука і як вона взаємодіє з іншими економічними науками?
26. Які науки досліджують ринки праці та соціальну політику?
27. Як класифікуються економічні науки за географічним аспектом?
28. Які дисципліни належать до сфери управлінських економічних наук?
29. Що вивчає інституційна економіка?
30. Як економічна теорія взаємодіє з іншими соціальними науками?

31. Які основні проблеми розвитку економічної науки спостерігаються сьогодні?
32. Як зміни у глобальній економіці впливають на розвиток економічної науки?
33. Які виклики стоять перед економічною наукою у зв'язку з цифровою трансформацією?
34. Чому існує проблема невідповідності теоретичних досліджень і практичних потреб економіки?
35. Як недостатнє фінансування впливає на розвиток економічної науки?
36. Чому важливо удосконалювати методологічні підходи в економічних дослідженнях?
37. Які проблеми виникають через міждисциплінарні бар'єри в економічній науці?
38. Як глобальні виклики, такі як зміни клімату та нерівність, впливають на економічну науку?
39. Які проблеми виникають у зв'язку з інтеграцією національних економік у світову економіку?
40. Чому важливо враховувати культурні та соціальні аспекти в економічних дослідженнях?
41. Які труднощі виникають у процесі адаптації економічної науки до нових технологій?
42. Як проблема доступу до даних впливає на якість економічних досліджень?
43. Які етичні питання виникають в економічних дослідженнях?
44. Як глобалізація впливає на розвиток економічної науки?
45. Чому важливо розвивати міжнародне співробітництво в економічній науці?

Тестові завдання

В якій декларації підкреслено, що наукові дослідження завжди мають бути спрямовані на підвищення добробуту людства:

- a) Декларація «Про майбутнє освіти»
- b) «Саламанська декларація»
- c) «Сорбоннська декларація»
- d) «Про науку і використання наукових знань» с.14
- e) Болонська декларація

Хто вперше вжив термін "Оікопошіке"?

- a) Арістотель
- b) Конфуцій
- c) Ксенофонт
- d) Геродот
- e) Ератосфен

З чиім іменем пов'язується походження назви «економіка»?

- a) Арістотель
- b) Платон
- c) Архімед
- d) Герон
- e) Ератосфен

Як назвав свою працю французський економіст А. де Монкретьєн?

- a) Трактат «Сума теології»
- b) «Золота книжечка, така ж корисна, як і забавна, про найкращий устрій держави і про новий острів Утопія»
- c) «Трактат політичної економії»

- d) «Відповідь Малеструа»
- e) «Чому економіка це не еволюційна наука»

Яку працю видав видатний англійський економіст А.Маршалл?

- a) «Економічні наслідки миру»
- b) «Принципи економіки»
- c) «Загальна теорія зайнятості, відсотків і грошей»
- d) «Поведінка цін фондового ринку»
- e) «Чому економіка це не еволюційна наука»

Під терміном "мікроекономіка" розуміють:

- a) дослідження економічних процесів у домашніх господарствах, на підприємствах і в організаціях
- b) галузь економічної науки або частка націонал-економії, яка вивчає поведінку народного господарства як єдиного цілого в контексті аналізу глобальних ринків та їх взаємозв'язків
- c) комплекс суспільних наукових дисциплін про господарство, а саме: виробництво, розподіл і споживання товарів та послуг
- d) економічна категорія, що відображає економічні відносини в процесі створення і розподілу фондів грошових коштів
- e) наука, що вивчає фундаментальні закони і категорії економічного життя суспільства

Макроекономіка вивчає:

- a) функціонування і розвиток цілісних господарських організмів
- b) дослідження економічних процесів у домашніх господарствах, на підприємствах і в організаціях

- c) комплекс суспільних наукових дисциплін про господарство, а саме: виробництво, розподіл і споживання товарів та послуг
- d) економічна категорія, що відображає економічні відносини в процесі створення і розподілу фондів грошових коштів
- e) наука, що вивчає фундаментальні закони і категорії економічного життя суспільства

Який напрям економічної в останнє десятиріччя швидко розвивається:

- a) економічна кібернетика
- b) мезоекономіка
- c) міжнародна економіка
- d) політекономія
- e) статистика

Яким законом визначено наступні головні напрями розвитку науки і техніки?

- a) Закон України «Про освіту»
- b) Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»
- c) Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»
- d) Закон України «Про фізичну культуру і спорт»
- e) Закон України «Про вищу освіту»

Які науки відносяться до теоретичних наук?

- a) Історія економічної думки, історія економічних вчень, економічна теорія народного господарства
- b) Статистика, бух.облік, фінанси, ціноутворення, кредит, економіка праці

- c) Економіка окремих регіонів, регіональна економіка, економіка природокористуванні
- d) Світове господарство і міжнародні ек.відносини, теорія і практика міжн. Торгівлі, економіка зарубіжних країн
- e) Мікроекономіка, макроекономіка, основи економічної теорії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО – ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ПО ТЕМІ - «НЕОБХІДНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»:

1. Вступ

1.1. Ознайомлення з темою

Ознайомтесь з основними поняттями та термінами, пов'язаними з науковими дослідженнями в економіці.

Прочитайте вступну літературу та матеріали лекцій, пов'язані з темою.

1.2. Формулювання мети і завдань роботи

Визначте основну мету дослідження.

Сформулюйте конкретні завдання, які потрібно вирішити під час роботи.

2. Збір та аналіз інформації

2.1. Пошук літератури та джерел

Використовуйте наукові бази даних, бібліотеки та інтернет-ресурси для пошуку релевантних джерел.

Зберіть наукові статті, монографії, звіти та інші матеріали, що стосуються теми.

2.2. Аналіз зібраної інформації

Прочитайте та проаналізуйте зібрані матеріали.

Відокремте основні ідеї, аргументи та висновки, які можуть бути корисними для вашої роботи.

3. Розробка структури роботи

3.1. Визначення основних розділів

Визначте ключові розділи вашої роботи, наприклад:

Вступ

Огляд літератури

Роль наукових досліджень в економіці

Виклики та проблеми сучасних наукових досліджень в економіці

Перспективи розвитку наукових досліджень в економіці

Висновки

3.2. Розробка плану роботи

Створіть детальний план для кожного розділу з описом основних питань, які потрібно розглянути.

4. Написання роботи

4.1. Вступ

Напишіть вступ, в якому окресліть важливість теми, мету і завдання роботи.

4.2. Огляд літератури

Зробіть огляд основних наукових досліджень та публікацій, що стосуються теми.

4.3. Роль наукових досліджень в економіці

Розкрийте, чому наукові дослідження є необхідними для розвитку економіки.

Наведіть приклади, як наукові дослідження сприяли економічному розвитку в різних країнах.

4.4. Виклики та проблеми сучасних наукових досліджень в економіці

Окресліть основні виклики, з якими стикаються сучасні наукові дослідження в економіці.

Проаналізуйте, як ці виклики впливають на ефективність досліджень.

4.5. Перспективи розвитку наукових досліджень в економіці

Окресліть можливі шляхи вирішення проблем і подальшого розвитку наукових досліджень в економіці.

Визначте перспективні напрями досліджень, які можуть мати значний вплив на економіку.

4.6. Висновки

Підведіть підсумки вашої роботи.

Визначте ключові висновки та рекомендації.

5. Оформлення роботи

5.1. Форматування

Оформіть роботу згідно з вимогами вашого навчального закладу (шрифт, поля, інтервал, тощо).

5.2. Бібліографія

Складіть список використаних джерел згідно з правилами оформлення бібліографії.

5.3. Перевірка та редагування

Перевірте роботу на наявність граматичних, стилістичних та фактичних помилок.

Відредагуйте текст для досягнення ясності та логічності викладу.

6. Підготовка до презентації

6.1. Створення презентації

Підготуйте презентацію, що відображає основні результати вашої роботи.

Використовуйте графіки, таблиці та інші візуальні матеріали для ілюстрації.

6.2. Виступ

Підготуйтеся до виступу, репетируйте презентацію.

Готуйтеся відповісти на питання аудиторії.

7. Завершення роботи

7.1. Здача роботи

Здайте роботу та презентацію у встановлений термін.

7.2. Оцінка та зворотний зв'язок

Отримайте оцінку та зворотний зв'язок від викладача.

Проаналізуйте зауваження для покращення майбутніх робіт.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.

3. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.

2. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.

3. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern

perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.

4. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>

2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>

4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>

5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>

6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua

7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL:<http://www.rada.gov.ua>

8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>

9. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 3. Теоретичні основи наукових досліджень

3.1 Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи

3.2 Класифікація об'єктів наукового дослідження

3.3 Класифікація наукових досліджень

3.4 Принципи організації наукової праці

3.5 Вимоги ергономіки щодо організації наукової праці

Теоретичні відомості за темою

Наукові дослідження — це цілеспрямований процес пізнання, спрямований на виявлення закономірностей змін об'єктів в залежності від умов часу та місця для подальшого використання в практичній діяльності. Вони організовані і спрямовані на створення нових знань.

Кожне дослідження належить до певного наукового напрямку, який включає спеціалізовані науки та методи їх дослідження.

Наукові праці вирішують комплексні проблеми і окремі наукові питання, що виникають з суспільних потреб в знаннях та методах їх отримання. Вони вимагають від науковців високої кваліфікації, систематичності та спроможності працювати в колективі.

Мета наукових досліджень — глибоке і достовірне вивчення об'єктів і явищ за допомогою наукових методів для отримання практично цінних результатів.

Наукові дослідження є формою розвитку науки, які мають свій об'єкт і предмет. **Об'єктом наукового дослідження** є те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника — це може бути матеріальна або ідеальна система. Предметом пізнання є структура системи, закономірності взаємодії елементів, закономірності розвитку та властивості системи.

Об'єкти дослідження класифікують за наявністю ознак та їх видозміною. Це дозволяє розрізнити об'єкти з певними властивостями від тих, що їх не мають, і

деталізувати цей поділ. Досліджувати можна як теоретичні (наприклад, закон попиту та пропозиції), так і емпіричні об'єкти (наприклад, прибуток підприємства, якість обслуговування).

Емпіричні об'єкти поділяються на натуральні (фізичні, існують у природі) та штучні (технічні, створені людьми). В залежності від складності вони можуть бути простими (складаються з невеликої кількості елементів) або складними (мають складну структуру, вимагають вивчення зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, таких як матеріальні, енергетичні та інформаційні).

Вивчення факторів, що впливають на розвиток об'єкта, дозволяє охарактеризувати його оточуюче середовище. Об'єкти дослідження розглядаються у взаємозв'язку та взаємообумовленості, оскільки як природні явища, так і технічні системи існують як частини більших систем.

Сучасна наука використовує системний підхід, що передбачає розгляд об'єктів дослідження як складних цілісних систем, де вивчаються структура, взаємозв'язки, функції та взаємодія з навколишнім середовищем.

Наукові дослідження поділяються за методами на теоретичні, теоретико-експериментальні та експериментальні. Теоретичні дослідження базуються на логічних та математичних методах і спрямовані на встановлення залежностей та якостей об'єктів, наприклад, роль витрат обігу в торгівлі. Теоретико-експериментальні дослідження комбінують теоретичний аналіз з експериментальною перевіркою залежностей, як у витратах обігу. Експериментальні дослідження проводяться безпосередньо над конкретними об'єктами для виявлення нових залежностей або перевірки теоретичних положень, як при формуванні витрат обігу.

Результати наукових досліджень використовуються у фундаментальних, прикладних та розробках. Фундаментальні дослідження спрямовані на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини. Прикладні дослідження використовують ці знання для практичних цілей, наприклад, для

покращення механізації праці в роздрібній торгівлі. Розробки перетворюють прикладні дослідження в нові технології, матеріали чи процеси.

Навчальні наукові дослідження у сфері економіки студентів включають теоретико-експериментальні, експериментальні, комплексні та диференційовані дослідження.

Підвищення ефективності наукової праці залежить від покращення використання наукового потенціалу через організацію роботи науковців. Старі методи, засновані на окремих дослідженнях, вже не забезпечують необхідної ефективності через розвиток науково-технічного прогресу та потребу в координації різних процесів колективної праці.

Наукова праця базується на принципах творчого підходу, планування, динамічності, колективності та самоорганізації. Творчий підхід передбачає аналіз досягнень, критичне осмислення та створення нових концепцій для вирішення наукових проблем. Ефективність наукової діяльності залежить від моральних, вольових та інтелектуальних якостей працівника, включаючи захопленість роботою, незадоволеність досягнутим та готовність до самопожертви.

Планування є основою організації наукової праці. Програми, попередні та робочі плани, індивідуальні плани та графіки виконання робіт визначають завдання, методи, строки та виконавців. Динамічність організаційних форм праці означає постійне оновлення форм розподілу і кооперації праці, що забезпечує оперативну координацію дій працівників.

Колективність праці зростає через спеціалізацію та складність досліджень. Форми колективної роботи включають комплексні бригади, тимчасові творчі колективи та наукові дискусії. Самоорганізація праці включає організацію робочого місця, режим роботи, систематичність, дисципліну, механізацію допоміжних операцій, самопідготовку, самоконтроль та інші заходи, які науковець здійснює самостійно.

Наукова творчість вимагає глибоких знань, вміння працювати в колективі, генерувати нові ідеї та розв'язувати наукові проблеми. Наприклад, у економічних дослідженнях творчий підхід застосовується для вивчення передового досвіду підприємств, узагальнення міжнародного досвіду реформування економіки та оцінки теоретичних розробок.

Ергономіка вивчає людину та її діяльність у сучасному виробництві, оптимізуючи умови та процес праці. Її дослідження спрямовані на розкриття людського потенціалу, що особливо важливо для наукової роботи, де вирішальну роль відіграє дослідник.

Ергономічні рекомендації підвищують ефективність та якість наукової діяльності, зберігають здоров'я та сприяють розвитку особистості. Основні елементи самоорганізації праці з точки зору ергономіки:

1. **Робоче місце** - зона трудових дій, обладнана предметами та засобами праці. Воно повинно бути оснащено відповідно до характеру роботи, раціонально розташоване та забезпечувати зручні умови праці. Важливо контролювати висоту стола, сидіння крісла, відстань між ними, кут нахилу робочої поверхні. Найбільш правильний кут - 60° при роботі сидячи та 30° при стоянні.

2. **Розміщення меблів** - забезпечення досяжності, оглядовості та ізолюваності робочого місця. Меблі повинні бути розташовані так, щоб всі матеріали були доступні без зайвих рухів, що зменшує втому та витрати часу. Важливо також уникати присутності сторонніх осіб, що знижує нервову напругу.

3. **Раціональний режим робочого часу** - дотримання правильного режиму робочого дня, тижня та року. Найбільш плідним є ранковий період з 8 до 15 годин, з піком працездатності з 10 до 13 годин. Необхідно чергувати інтенсивну розумову працю з активним відпочинком, включаючи фізичні вправи, прогулянки та регулярний сон.

4. **Систематичність** - дотримання єдиної методики та техніки при виконанні однорідних робіт, використання єдиної термінології, єдності форм та

стилю викладу матеріалу. Важливо мати план, підготувати все необхідне для роботи, робити складну роботу перед легкою, закінчувати одну справу перед початком іншої та постійно контролювати свою роботу.

5. **Самодисципліна** - дотримання режиму роботи, зосередженість на задачах, дотримання термінів дослідження.

6. **Механізація та автоматизація** - використання технічних засобів для прискорення та полегшення наукової праці. Це включає обчислювальну техніку, засоби копіювання, механізації операцій накопичення інформації та демонстрації матеріалів.

Ергономіка допомагає науковцям ефективно організувати робочий процес, зберігати здоров'я та досягати кращих результатів у своїй діяльності.

Завдання для обговорення

1. Що таке науково-дослідна робота і як вона визначається?
2. Яка основна мета науково-дослідної роботи?
3. Які основні особливості характеризують науково-дослідну роботу?
4. Які етапи включає науково-дослідна робота?
5. Чому важливо чітко визначити мету та завдання науково-дослідної роботи?
6. Які методи використовуються у науково-дослідній роботі?
7. Як вибір методології впливає на результати науково-дослідної роботи?
8. Які ролі виконують гіпотеза і теорія в науково-дослідній роботі?
9. Як забезпечується об'єктивність та надійність наукових досліджень?
10. Яку роль відіграють публікації в науково-дослідній роботі?
11. Як оцінюється ефективність науково-дослідної роботи?
12. Які основні труднощі можуть виникати під час проведення науково-дослідної роботи?
13. Як забезпечується етика науково-дослідної роботи?

14. Які є приклади успішних науково-дослідних проектів та їхнього впливу на розвиток науки?
15. Як науково-дослідна робота сприяє розвитку інновацій?
16. Що таке об'єкт наукового дослідження і як його визначити?
17. Які основні категорії об'єктів наукового дослідження існують?
18. Як класифікуються об'єкти наукового дослідження за рівнем складності?
19. Які критерії використовуються для класифікації об'єктів наукового дослідження?
20. Чим відрізняються об'єкти фундаментальних і прикладних досліджень?
21. Як об'єкти наукового дослідження класифікуються за галузями знань?
22. Що таке матеріальні та нематеріальні об'єкти наукового дослідження?
23. Які приклади об'єктів наукового дослідження можна навести у соціальних науках?
24. Як класифікуються об'єкти дослідження в економіці?
25. Які особливості класифікації об'єктів у природничих науках?
26. Як класифікуються об'єкти дослідження за масштабом (мікро-, макро-, мегарівень)?
27. Чому важливо правильно класифікувати об'єкт дослідження?
28. Які є підходи до ідентифікації об'єктів у міждисциплінарних дослідженнях?
29. Як вибір об'єкта дослідження впливає на методологію та результати?
30. Які труднощі можуть виникати при класифікації об'єктів дослідження?
31. Які основні види наукових досліджень існують?
32. Як класифікуються наукові дослідження за метою?
33. Чим відрізняються фундаментальні дослідження від прикладних?
34. Як класифікуються наукові дослідження за методами?

35. Які є типи наукових досліджень за формою організації (індивідуальні, колективні, міждисциплінарні)?
36. Які особливості емпіричних та теоретичних досліджень?
37. Як класифікуються дослідження за тривалістю та масштабом (короткострокові, довгострокові, регіональні, глобальні)?
38. Які є підходи до класифікації наукових досліджень за стадіями (попередні, основні, завершальні)?
39. Як класифікуються наукові дослідження за результатами (пошукові, впроваджувальні)?
40. Які є типи досліджень за рівнем новизни (оригінальні, повторні)?
41. Як класифікуються дослідження за предметом вивчення (гуманітарні, природничі, технічні)?
42. Які є особливості класифікації досліджень за фінансуванням (державні, приватні, міжнародні)?
43. Як класифікуються дослідження за джерелами даних (первинні, вторинні)?
44. Чому важливо правильно класифікувати наукові дослідження?
45. Як класифікація наукових досліджень допомагає у виборі методології та організації роботи?
46. Які основні принципи організації наукової праці існують?
47. Як принцип системності застосовується в організації наукової праці?
48. Що означає принцип планування в науковій праці?
49. Як принцип колективності реалізується в наукових дослідженнях?
50. Яка роль принципу наступності в науковій діяльності?
51. Що таке принцип наукової етики і як він застосовується?
52. Як принцип раціонального використання ресурсів впливає на організацію наукової праці?
53. Що означає принцип відповідальності у науковій діяльності?

54. Як принцип інноваційності сприяє науковим дослідженням?
55. Які вимоги до інформаційної забезпеченості наукової праці?
56. Як принцип документування застосовується у наукових дослідженнях?
57. Що означає принцип публічності у науковій праці?
58. Як принцип міждисциплінарності впливає на організацію наукової діяльності?
59. Що таке принцип самоконтролю і як він важливий для науковців?
60. Як забезпечується принцип доступності результатів наукових досліджень?
61. Що таке ергономіка і як вона застосовується в організації наукової праці?
62. Які основні принципи ергономіки повинні враховуватись при організації наукової праці?
63. Як ергономічні вимоги впливають на вибір робочого місця для наукової діяльності?
64. Які вимоги до освітлення робочого місця науковця?
65. Які ергономічні вимоги до меблів та обладнання в науковій лабораторії?
66. Як ергономіка сприяє підвищенню ефективності наукової праці?
67. Які вимоги ергономіки до організації комп'ютеризованого робочого місця?
68. Як забезпечується ергономічний комфорт під час тривалої роботи за комп'ютером?
69. Які ергономічні заходи сприяють зниженню втоми та стресу у науковій праці?
70. Як ергономіка впливає на продуктивність та якість наукових досліджень?

71. Які вимоги до мікроклімату в приміщеннях, де проводяться наукові дослідження?
72. Як забезпечується безпека праці з урахуванням ергономічних вимог?
73. Які сучасні технології використовуються для покращення ергономіки робочого місця науковця?
74. Як ергономічний дизайн робочого місця може сприяти креативності та інноваціям у науковій праці?
75. Які приклади успішного впровадження ергономічних рішень у наукових установах існують?

Тестові завдання

«Наукове дослідження» - це:

- a) процес накопичення знання про явища, що відбуваються навколо та мають відображення у людській діяльності
- b) процес дослідження певної галузі наук з метою вирішення нагальних потреб
- c) поняття яке характеризує діяльність науковців для отримання відзнаки або наукового ступеня
- d) процес організації розумової праці, безпосередньо направлений на засвоєння та застосування нових знань
- e) цілеспрямований процес пізнання, який здійснюється з метою викриття закономірностей зміни об'єктів для подальшого використання їх в практичній діяльності

В залежності від масштабу завдань наукового дослідження які проблеми можуть бути розглянуті:

- a) національні;

- b) глобальні;
- c) регіональні;
- d) галузеві та міжгалузеві;
- e) всі відповіді вірні

Об'єкт дослідження це -

- a) навколишній матеріальний світ і його відображення в свідомості людини;
- b) те, на що спрямований процес пізнання
- c) процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію обрану для дослідження
- d) підприємство або галузь, яку досліджують
- e) формалізований короткий опис проблеми

Предмет дослідження це -

- a) досліджувані з певною метою структура системи, закономірності взаємодії елементів всередині системи та поза нею, закономірності розвитку, властивості системи; (стр. 25 – 3.2)
- b) явища або процеси, які турбують суспільство;
- c) фактори та взаємодії між ними;
- d) опис процесу чи явища, яке породжує проблему дослідження;
- e) досліджувані з певною метою структури та проблем системи, розроблені іншими дослідниками.

Емпіричні об'єкти дослідження поділяються на:

- a) фізичні та теоретичні
- b) технічні та теоретичні
- c) фізичні та соціальні
- d) фізичні та технічні

e) теоретичні та соціальні.

Експериментальні наукові дослідження – це:

a) процес проведення великої кількості експериментів з метою отримання додаткових статистичних даних;

b) дослідження, що проводяться в конкретних об'єктах з метою виявлення нових залежностей, якостей, зв'язків, або перевірки висунутих раніше теоретичних положень

c) дослідження, що проводяться з метою виявлення нових теоретичних відомостей

d) специфічний вид досліджень, які направлені на пошуки нових способів вирішення проблем

e) дослідження, які націлені на розробку соціально-поведінкових моделей.

В залежності від сфери використання результатів дослідження розрізняють такі форми наукових досліджень:

a) фундаментальні та прикладні

b) очні та заочні

c) поточні, середньострокові та перспективні

d) теоретичні та технічні

e) немає правильної відповіді

Науково-дослідницька діяльність студентів економічних вузів включає

a) навчання елементам дослідницької діяльності при вивченні спецкурсу

b) участь у студентських конференціях, наукових гуртках в позааудиторний час

c) підготовка наукових статей, рекламна діяльність

- d) прикладні теоретико-експериментальні та експериментальні, комплексні та диференційовані дослідження в сфері економіки
- e) висування своїх економічних теорій та виклад їх в дипломних та курсових роботах

Які методи або прийоми використовуються для активізації наукових дискусій:

- a) прийом «мозкового штурму»
- b) метод синектики
- c) метод контрольних питань
- d) прийом колективного блокноту
- e) всі відповіді вірні

Раціональний режим робочого часу передбачає:

- a) дотримання правильного в психофізіологічному відношенні режиму робочого часу (працювати з 11:00 до 20:00)
- b) використання різних форм активного відпочинку в робочий та позаробочий час
- c) дотримуватися ритму роботи – працювати 3-4 години та робити перерву 1-1,5 години
- d) спочатку виконувати легку роботу, а далі творчу або тяжку розумову роботу
- e) виконання роботи має чітку послідовність: читання, написання, перегляд матеріалів, відео, тощо.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО – ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ПО ТЕМІ - «СУЧАСНІ ІНДИКАТОРИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ – СВІТОВІ ПРАКТИКИ»

1. Визначення теми і обґрунтування вибору

Чітка формулювання теми: Спочатку треба чітко визначити обрану тему доповіді: "Сучасні індикатори результативності наукових досліджень – світові практики".

Обґрунтування актуальності: Визначте, чому саме ця тема важлива для наукового співтовариства і суспільства загалом. Розгляньте, які проблеми вирішуються за допомогою індикаторів результативності та чому це актуально у сучасних умовах.

2. Збір і аналіз літератури

Огляд літератури: Проведіть докладний огляд наукових статей, книг, звітів, що стосуються використання індикаторів результативності в наукових дослідженнях. Особливу увагу приділіть світовим практикам та кращим прикладам використання таких індикаторів.

3. Формулювання завдань і обґрунтування методології

Формулювання завдань дослідження: Визначте конкретні завдання вашої аналітичної роботи: аналіз основних індикаторів, оцінка їх ефективності, порівняння зарубіжних та вітчизняних підходів.

Методологічний підхід: Обґрунтуйте обраний методологічний підхід до дослідження. Це може бути як кількісний (аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз), так і якісний (вивчення документів, експертні оцінки).

4. Зібрання та аналіз даних

Збір даних: Здійсніть збір необхідних даних для проведення аналізу індикаторів результативності. Це можуть бути статистичні дані, інформація з відкритих джерел, або результати опитувань та інтерв'ю.

Аналіз даних: Проведіть систематичний аналіз зібраних даних за допомогою відповідних методів, зазначених у методології. Порівняйте індикатори, проаналізуйте їхню ролі та вплив на наукові дослідження.

5. Формулювання висновків і рекомендацій

Висновки: Сформулюйте основні висновки вашого дослідження. Підсумуйте ключові результати аналізу індикаторів результативності наукових досліджень.

Рекомендації: Надайте практичні рекомендації на основі отриманих даних. Вкажіть, як можна покращити використання індикаторів результативності в наукових дослідженнях, враховуючи світові практики.

6. Підготовка тексту доповіді

Структура тексту: Дотримуйтесь чіткої структури: вступ, огляд літератури, методологія, аналіз даних, висновки та рекомендації.

Науковий стиль: Використовуйте науковий стиль написання з чіткою логікою та аргументацією.

7. Оформлення доповіді

Форматування: Дотримуйтесь вимог до оформлення наукових робіт (шрифт, розмір, інтервали, відступи).

Посилання: Включіть список використаних джерел у відповідності до встановлених стандартів (APA, MLA, Chicago тощо).

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.
2. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.
3. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.
4. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>
4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL:<http://www.rada.gov.ua>
8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>

9. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL:
<https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 4. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ, ЇЇ ФОРМИ І РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

4.1 Поняття, мета та завдання науково-дослідної роботи студентів у професійній підготовці

4.2 Види та форми науково-дослідної роботи студентів

4.3 Організація роботи студентського наукового гуртка

4.4 Керівництво, планування та облік науково-дослідної роботи студентів

Теоретичні відомості за темою

Прискорення науково-технічного прогресу та ринкові зміни в економіці України висувають нові вимоги до підготовки спеціалістів. Науково-дослідна робота студентів є ключовою для підвищення якості освіти. Вона включає ознайомлення з елементами дослідної праці та виконання наукових досліджень під керівництвом викладачів. Це розвиває творче мислення, навички досліджень та самоосвіти, підвищуючи практичну та наукову активність.

Залучення студентів до науки важливе для розвитку їхнього творчого потенціалу та підвищення ефективності організацій. Науково-дослідна діяльність передбачає здатність до творчого мислення, набуття нових знань та їх впровадження на практиці. Основою творчого мислення є ґрунтовні знання, ерудиція та володіння сучасними науковими методами.

Мета залучення студентів до науково-дослідної роботи – виховання активних, всебічно розвинених фахівців, здатних інтенсифікувати економіку через постійне підвищення рівня своїх знань.

Розвиток творчого потенціалу студентів для підвищення ефективності господарської діяльності ставить перед ними кілька завдань:

Вивчення методології дослідження для творчого засвоєння навчального матеріалу та майбутньої практичної діяльності.

Ознайомлення з напрямками науково-технічного прогресу (НТП) в економіці та впровадження їх досягнень на практиці.

Ознайомлення з методами планування і організацією науково-дослідної роботи.

Набуття навичок самостійного вирішення наукових проблем.

Розвиток творчих трудових навичок у використанні наукових методів при вирішенні виробничих завдань.

Студенти залучаються до науково-дослідної роботи з першого дня навчання. Активне залучення починається з часу надходження на випускаючу кафедру, коли починають читати перші дисципліни по обраній спеціальності. Обсяг і складність науково-дослідної роботи зростають з кожним семестром, до підготовки та захисту дипломної роботи.

Основний напрямок у розвитку студентської науки – впровадження елементів наукових досліджень у навчальний процес. Поєднання наукового пошуку з навчанням збагачує обидва процеси.

На початкових курсах студенти вивчають основи наукових досліджень: поняття науки, методіку наукового дослідження, наукову організацію праці, самостійну роботу з літературою та обробку експериментальних даних. Ці знання застосовуються при виконанні практичних занять і на семінарах.

Навчально-дослідна робота виконується у відведений розкладом час під керівництвом викладача-наукового керівника. Основне завдання – набуття навичок самостійної теоретичної та експериментальної роботи, ознайомлення з реальними умовами праці в лабораторії та науковому колективі.

Основними елементами навчально-дослідної роботи студентів є:

- Науково-дослідна робота на лабораторних та семінарських заняттях.
- Написання курсових та дипломних робіт.

- Індивідуальні навчальні плани.

Для цієї роботи студенти отримують робоче місце в лабораторії, необхідні пристрої і матеріали. Тема та обсяг завдань визначаються індивідуально. Кафедра забезпечує наукових керівників і готує методичну документацію.

Викладачі, наукові співробітники та аспіранти керують науково-дослідною роботою. Перспективний напрямок – створення навчально-наукових лабораторій у вузах, де проводяться дослідження і організовується наукова робота студентів.

Елементи творчості впроваджуються в лабораторні та практичні заняття. Студенти складають план досліджень, підбирають апаратуру, обробляють результати і оформлюють звіт. На економічних спеціальностях студенти розробляють варіанти вирішення проблем і обґрунтовують найкраще з них.

Пріоритетною є діалогова форма занять, яка сприяє колективній творчості: проблемні лекції, круглі столи, ділові ігри, тощо. Практикуються індивідуальні завдання з елементами наукового пошуку.

Спеціальні наукові семінари при кафедрах поєднують навчання і дослідження. Кожен студент виступає з доповіддю за результатами свого дослідження, яке рецензують інші студенти. Семінари проводяться під керівництвом викладачів або завідувача кафедри.

Науково-дослідна робота проходить кілька етапів. Перший етап – огляд і реферування літературних джерел. Це базова форма науково-дослідної роботи, яка готує студентів до більш складних завдань і завершується підготовкою реферату.

У курсових роботах студенти закріплюють навички наукового пошуку, оглядають літературу, розробляють нові пропозиції, застосовують економіко-математичні методи, узагальнюють передовий досвід і оптимізують пропозиції для підвищення ефективності. Тема курсової роботи повинна відповідати науковим інтересам студента.

Елементи наукового пошуку в курсових роботах мають бути відображені в дипломній роботі. Дипломна робота повинна мати дослідний характер, відображати здатність студента теоретично осмислювати актуальні теми та використовувати результати досліджень на практиці.

Курсові та дипломні роботи спрямовані на вдосконалення господарської діяльності та підвищення її ефективності. Тема дипломної роботи може бути розроблена кафедрою або запропонована практичними організаціями, якщо вона відповідає профілю навчання. Захист дипломних робіт проходить на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії, де оцінюються результати досліджень та пропозиції.

Під час виробничої практики студенти проводять економічний аналіз діяльності підприємства та готують наукові роботи. Вони отримують індивідуальні завдання дослідного характеру, які затверджуються кафедрою та узгоджуються з підприємством.

Наукове керівництво практикою здійснюють викладачі вузу та спеціалісти підприємства. За результатами практики студенти готують звіт, який захищають на кафедрі.

Студенти можуть брати участь у наукових дослідженнях, що проводяться кафедрами та науковими підрозділами вузу. До таких досліджень залучаються студенти старших курсів, які отримують певні науково-технічні завдання. Старші студенти можуть працювати лаборантами з оплатою.

У вузах організуються студентські техніко-економічні бюро та лабораторії, які укладають договори з виробничими підприємствами для розробки господарської тематики.

Підсумком студентської науково-дослідної роботи є конкурси на кращу наукову роботу. Вони спрямовані на виявлення кращих досліджень та підвищення рівня підготовки молодих спеціалістів. Конкурси допомагають посилити науково-технічний рівень робіт і зацікавити студентів у науково-технічній творчості.

Студентські конференції, часто проведені як Дні науки, є важливим заходом. У них беруть участь студенти, аспіранти, молоді вчені та викладачі, що сприяє поглибленню наукових знань і взаємодії. Найкращі студентські роботи публікуються у збірниках наукових доповідей.

Нові форми роботи, такі як "круглі столи", "діалоги" та обговорення нових видань, сприяють формуванню пізнавальної активності студентів. Вони дозволяють обмінюватися думками з провідними спеціалістами в цій сфері.

За успіхи в науково-дослідній роботі студентів заохочують грамотами, преміями, путівками на відпочинок та екскурсіями. Найкращі роботи можуть бути зараховані як курсові. Студенти можуть працювати лаборантами, а під час переддипломної практики - на відповідних посадах на повний робочий день.

Студенти-лауреати конкурсів та конференцій можуть отримувати відзнаки від Національної академії наук України, Міністерства освіти та науки України, а також інших організацій. Активні студенти з гарною успішністю можуть мати індивідуальні графіки навчання та іменні стипендії.

Участь у науково-дослідній роботі протягом навчання дозволяє кафедрам рекомендувати студентів для аспірантури та на роботу, пов'язану з економічними дослідженнями. Наукові публікації студентів та роботи, відзначені на конкурсах, можуть бути використані при вступі до аспірантури. Усі види науково-дослідної роботи сприяють активізації творчого мислення студентів та підвищенню якості підготовки спеціалістів.

Студентські наукові гуртки є традиційною формою організації наукової роботи у вузах. Гуртки об'єднують студентів для розробки наукових проблем під керівництвом викладачів або науковців. Кожен студент виконує самостійне завдання, вивчаючи принципи і методи наукової роботи.

Форми роботи гуртків можуть різнитися, але часто включають написання рефератів, доповідей, їх обговорення і представлення на конференціях та конкурсах. На засіданнях гуртків обговорюються як студентські, так і спільні з

викладачами доповіді. Також студенти мають можливість спілкуватися з провідними вченими та практиками, брати участь у дискусіях.

Гуртки орієнтовані на глибоку розробку теоретичних питань економічної науки та інших дисциплін. Керівниками гуртків зазвичай є викладачі кафедр, і до гуртків залучають студентів з першого курсу, продовжуючи роботу протягом усього навчання.

Керівництво та облік науково-дослідної роботи студентів спрямовані на оволодіння методами дослідження і набуття навичок для практичної та наукової діяльності. Ця робота є обов'язковою для професорів і викладачів вузів, очолюється ректором, деканом факультету та завідувачем кафедри.

Рада з науково-дослідної роботи студентів, затверджена ректором, здійснює загальне методичне та організаційне керівництво, організовує конференції, конкурси, олімпіади та публікацію наукових праць студентів.

Факультетські ради, затверджені деканами, залучають студентів до наукової роботи, організовують конференції та інші заходи, забезпечують участь студентів у заходах інших вузів, планують і контролюють наукову роботу.

Кафедри розробляють тематику досліджень, затверджують теми та наукових керівників для кожного студента. Керівник разом зі студентом складає індивідуальний план наукової роботи на всі роки навчання, передбачаючи впровадження результатів досліджень.

Індивідуальні плани контролюються науковими керівниками, і результати роботи обліковуються у відповідних відомостях. Завершення окремих етапів роботи контролюється щосеместрово

Завдання для обговорення

- 1.** Яке поняття має науково-дослідна робота студентів у вищій освіті?
- 2.** Яка основна мета науково-дослідної роботи студентів у професійній підготовці?

3. Які завдання стоять перед студентами під час проведення науково-дослідної роботи?
4. Які основні види науково-дослідної роботи доступні студентам?
5. Як відрізняються особливості теоретичних та експериментальних досліджень у студентських проектах?
6. Які форми викладання результатів науково-дослідної роботи можна застосовувати?
7. Які переваги має участь у студентському науковому гуртку для академічного розвитку?
8. Які основні етапи організації діяльності студентського наукового гуртка?
9. Які можуть бути тематичні напрямки студентських наукових гуртків?
10. Які основні принципи керівництва студентською науковою роботою?
11. Які етапи включає в себе планування науково-дослідної роботи студента?
12. Які методи індивідуального обліку прогресу науково-дослідних проектів можна застосовувати?
13. Які основні переваги виконання науково-дослідної роботи для професійного розвитку студентів?
14. Які можуть бути перешкоди та виклики під час виконання науково-дослідної роботи студентами?
15. Які можливості існують для публікації результатів науково-дослідної роботи студентів?
16. Які основні характеристики теоретичних досліджень у студентських наукових проектах?
17. Як визначити доцільність проведення емпіричних досліджень у студентських проектах?
18. Які основні функції керівника студентського наукового гуртка?

19. Які можливості надає участь у студентському науковому гуртку для підвищення професійних навичок студентів?
20. Які основні етапи включає в себе процес планування науково-дослідної роботи студентів?
21. Які методи можна використовувати для оцінки результатів науково-дослідної роботи студентів?
22. Які інструменти ефективного обліку ресурсів і часу використовуються під час виконання студентських наукових проектів?
23. Які основні етапи включає в себе процес підготовки та виконання науково-дослідної роботи студентами?
24. Які критерії оцінки результатів науково-дослідної роботи студентів в університетському середовищі?
25. Як визначити оптимальний вид науково-дослідної роботи для конкретного студентського проекту?
26. Які можуть бути переваги та недоліки колективного виконання науково-дослідних проектів студентами?
27. Які стратегії можна застосовувати для залучення студентів до активної участі у наукових гуртках?
28. Які можливості надає участь у студентському науковому гуртку для розвитку лідерських якостей студентів?
29. Які основні складові успішного керівництва студентським науковим проектом?
30. Які можуть бути стратегії для ефективного планування часу та ресурсів у студентських наукових дослідженнях?

Тестові завдання

Скільки елементів включає у себе сучасне поняття науково-дослідної роботи студентів?

- a) 1
- b) 4
- c) 3
- d) 5
- e) 2

У чому полягає істина у питанні залучення студентів до науки?

- a) Слід залучати усіх студентів
- b) Слід залучати тільки тих, хто бажає займатись цим
- c) Слід залучати спочатку всіх студентів, щоб виявити здібних (с. 39)
- d) Слід залучати тільки здібних студентів
- e) Слід залучати тільки тих, у яких викладач бачить потенціал

Що не належить до завдань науково-дослідної роботи студентів?

- a) ознайомлення студентів з основними напрямками НТП в економіці, впровадження досягнень НТП в практику
- b) ознайомлення студентів з методами планування і організацією науково-дослідної роботи
- c) набуття творчих трудових навичок у використанні наукових методів при вирішенні виробничих завдань
- d) використання класичних методів і знань у практичній діяльності
- e) вивчення методики та засобів самостійного вирішення наукових проблем по обраній спеціальності

З якою науковою організацією співпрацюють студентські школи молодого лектора?

- a) академія технологічних наук України
- b) товариство «Знання»

- c) товариство сприяння українській науці
- d) товариство економістів при Всеукраїнській Академії Наук
- e) український науковий клуб

Що належить до первинного наукового пошуку?

- a) пошук та робота над наявною літературою
- b) визначення методів дослідження
- c) осмислення актуальної обраної теми
- d) оцінка наукової цінності теми на даний момент
- e) формулювання та визначення шляхів вирішення поставленої проблеми

Основне направлення науково-дослідної роботи студентів?

- a) Розвиток навичок розуміння наукової літератури
- b) Визначення сильних сторін студента для майбутніх роботодавців
- c) Підвищення якості підготовки спеціалістів
- d) Визначення напрямку майбутньої професійної діяльності студентів
- e) Підвищення наукової репутації кафедри

Хто зазвичай керує науковим студентським гуртком?

- a) завідувач факультету з питань дослідницької роботи
- b) викладач кафедри, при якій функціонує гурток
- c) завідувач кафедри
- d) студент, обраний членами гуртка
- e) керівник переддипломної практики на кафедрі

Яким є кінцевий результат науково-дослідної роботи?

- a) оволодіння методами наукового дослідження, набуття навичок

- b) розкриття методів дослідження, які використовуються реальними підприємствами
- c) показник якості набутих знань під час навчання
- d) досвід наукової співпраці з викладачами
- e) визначення напрямку своєї майбутньої професійної діяльності

Що не відноситься до функцій ради з науково-дослідної роботи?

- a) аналіз стану науково-дослідної роботи студентів
- b) забезпечення публікацій наукових праць студентів
- c) узагальнення досвіду організації науково-дослідної роботи студентів на окремих факультетах
- d) рекомендація шляхів вдосконалення форм та методів науково-дослідної роботи
- e) контроль виконання науково-дослідної роботи кожного студента

Які функції факультетської ради з науково-дослідної роботи відрізняються від функції університетської ради?

- a) залучення студентів до науково-дослідної роботи
- b) організація конференцій, олімпіад, конкурсів та інших заходів
- c) контроль і облік науково-дослідної роботи студентів на факультеті та кафедрах
- d) сприяння розвитку науково-дослідної студентської роботи
- e) забезпечення участі студентів факультету в заходах інших вузів

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ ГІПОТЕЗИ ТА ЕТАПІВ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

1. Постановка проблеми економічного дослідження

1. Аналіз сучасного стану справ.

- Почніть зі збору та аналізу існуючих даних, літератури та публікацій, пов'язаних з обраною темою.
- Визначте актуальні економічні проблеми або невирішені питання, які потребують додаткового дослідження.

2. Формулювання цілей і завдань.

- Визначте конкретні цілі та завдання дослідження, які ви маєте намір досягти.
- Сформулюйте проблематику таким чином, щоб вона була чіткою, обґрунтованою та важливою для науки та практики.

3. Вибір методів дослідження.

- Оберіть адекватні методи для збору та аналізу даних, які відповідають вашим цілям і обраній проблемі.
- Розгляньте можливість використання кількох методів для комплексного підходу до дослідження.

2. Визначення гіпотези

4. Формулювання основних припущень.

- Спирайтеся на зібрані дані та аналіз для розробки основних припущень і гіпотез.
- Гіпотеза має бути конкретною і тестованою на основі доступної інформації.

5. Перевірка гіпотези.

- Розробіть план перевірки гіпотези за допомогою підходящих методів інтерпретації даних.
- Застосовуйте статистичні методи для перевірки статистичної значущості ваших результатів.

3. Етапи проведення дослідження

6. Збір та обробка даних.

- Розробіть детальний план збору даних, включаючи вибірку, методи інтерв'ю, анкетування тощо.
- Використовуйте програмне забезпечення для обробки даних і статистичного аналізу результатів.

7. Аналіз результатів.

- Проведіть глибокий аналіз отриманих даних для підтвердження або спростування вашої гіпотези.
- Презентуйте результати з врахуванням обґрунтованих висновків та рекомендацій для подальших досліджень або практичних застосувань.

8. Оформлення звіту.

- Використовуйте структурований підхід для написання наукового звіту або статті, включаючи вступ, методологію, результати, обговорення і висновки.

Загальні рекомендації:

9. Контроль якості.

- Постійно контролюйте якість дослідження на кожному етапі інтерв'ювання та збору даних.
- Забезпечте точність і достовірність кожного етапу дослідження.

10. Систематичний підхід.

- Дотримуйтесь систематичного підходу до виконання кожного кроку дослідження, щоб уникнути пропусків та помилок.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України,

Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.

2. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.

3. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

10. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>

11. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

12. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>

13. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>

14. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
15. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
16. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.rada.gov.ua>
17. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>
18. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 5. ЗМІСТ І ЕТАПИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

5.1 Процес наукового дослідження в економіці та його характеристика.

5.2 Наукова проблема та обґрунтування теми дослідження. Гіпотези у наукових дослідженнях.

5.3 Критерії вибору теми наукового дослідження, порядок її конкретизації і затвердження.

5.4 Бібліотека - інтелектуальний центр наукових досліджень. Структура і організація економічної бібліографії.

5.5 Дослідна і завершальна стадії науково-дослідного процесу.

Теоретичні відомості за темою

Наукове дослідження – це цілеспрямований процес здобуття нових знань для використання в практичній діяльності. Методологія економічних досліджень має свої особливості через складність експериментування, тому використовують абстрагування для виявлення тенденцій. Це допомагає визначити закономірності, зв'язки між економічними явищами та прогнозувати їх розвиток.

Науково-дослідний процес в економіці включає кілька етапів:

1. **Організаційна стадія:** вивчення стану об'єкта дослідження і підготовка дослідження.
2. **Дослідна стадія:** збір інформації, її обробка, перевірка гіпотез та формування попередніх висновків.
3. **Стадія узагальнення і апробації:** узагальнення результатів у звітах, дисертаціях, монографіях, їх публічне обговорення, коригування і реалізація висновків.

Етапи економічного дослідження:

1. Визначення цілей і завдань.
2. Вивчення теорії та методики.
3. Виділення об'єкта та одиниць дослідження.

4. Отримання та оцінка інформації.
5. Обробка інформації та аналіз з використанням статистично-математичних методів.
6. Формулювання висновків.
7. Оформлення рекомендацій і пропозицій для практичного впровадження.

Перший етап є найважливішим, бо правильне визначення цілей і завдань забезпечує успішне дослідження. Всі наступні етапи базуються на чітко визначених меті і завданнях, забезпечуючи глибокий аналіз та ефективне впровадження результатів у практику.

На другому етапі, дослідник ретельно вивчає наявні теорії та методики, враховуючи історичний контекст і критично оцінюючи існуючі погляди. Це дозволяє розробити сучасний підхід до дослідження.

Третій етап передбачає визначення об'єкта та одиниць дослідження. Дослідник аналізує кількісні та якісні характеристики об'єкта, щоб отримати комплексну оцінку його стану. Наприклад, вивчаючи діяльність підприємства, визначають обсяг товарообороту, прибуток та рентабельність.

Четвертий етап забезпечує процес дослідження необхідною інформацією. Важливо, щоб інформація була повною, достовірною, порівнянною та однорідною. Це дозволяє здійснювати узагальнення та формулювати висновки на основі аналізу.

На п'ятому етапі дослідник обробляє інформацію, використовуючи статистично-математичні методи. Дані представляються у вигляді таблиць та графіків, що полегшує їх аналіз. Узагальнені дані стають основою для подальших аналітичних розрахунків.

Шостий етап є завершальним у дослідженні. Дослідник формулює висновки на основі отриманих результатів, проводячи апробацію дослідження. Це може включати публічне обговорення, рецензування та внесення корективів.

Заключний етап – оформлення рекомендацій і пропозицій щодо практичного впровадження результатів дослідження. Вони мають бути конкретними та чітко сформульованими, щоб їх можна було ефективно реалізувати на практиці.

Наукова проблема — це нові, складні питання, що суперечать існуючим знанням і потребують наукового вирішення. В економіці вони виникають закономірно під впливом економічних законів. Вирішення проблем здійснюється колективом фахівців (економістів, математиків тощо) і вимагає цілеспрямованості та волі.

Актуальність проблеми визначає вибір напрямку дослідження, який має сприяти економічному й соціальному розвитку. Проблеми поділяють на компоненти — теми, які охоплюють окремі питання дослідження. Теми можуть бути теоретичними, методологічними або організаційними.

Гіпотеза, як наукова ідея, потребує перевірки. Вона має бути обґрунтованою, перевірюваною і несуперечливою. Гіпотеза дозволяє визначити цілі дослідження та необхідний обсяг матеріалів.

Етапи прийняття гіпотези:

1. Розгляд власної ідеї та співставлення її з матеріалом.
2. Опрацювання літератури з теми.
3. Вибір гіпотези або кількох альтернативних.
4. Уточнення гіпотези в процесі дослідження.

Початковим етапом наукового дослідження є вибір теми, яка має відповідати кільком критеріям для забезпечення ефективності:

1. **Актуальність:** тема повинна відповідати сучасним потребам і бути важливою для розвитку відповідного наукового напрямку.
2. **Новизна:** вона повинна включати нові аспекти або використовувати нетрадиційні методи дослідження.

3. **Перспективність:** має існувати можливість для подальшого розвитку теми, включаючи глибше дослідження та розширення області застосування.

4. **Відповідність профілю навчання:** тема повинна відповідати спеціальності студента і покривати його основні знання.

5. **Можливість розробки:** студент повинен мати доступ до необхідних ресурсів для успішної розробки теми в навчальному закладі.

6. **Теоретична спрямованість:** тема має відповідати науково-дослідній роботі кафедри і бути в межах її компетенції.

Конкретизація і затвердження теми здійснюються таким чином:

- Формулювання проблеми і визначення очікуваних результатів.
- Розробка структури теми і складання плану дослідження.
- Обґрунтування актуальності питань і затвердження теми і плану.
- Визначення шляхів впровадження отриманих результатів у практику.

Цей підхід забезпечує систематичний підхід до вибору теми і забезпечує її наукову цінність і практичну використовуваність.

Бібліотека, від грецького *biblio* (книга) і *theke* (сховище), з'явилася в Месопотамії у III тис. до н.е. як сховище пам'яток шумерської культури, де зберігалися глиняні пластинки з клинописними текстами. Найбільш відомою бібліотекою Стародавнього світу є бібліотека царя Асирії Ашшурбаніпала, де зберігалися медичні трактати, граматичні довідники, книги релігійного змісту, міфи, літописи та астрологічні записи. У Стародавньому Єгипті бібліотеки вважалися центрами мудрості, існували вони переважно при храмах, де навчалися писарі.

У III-II ст. до н.е. Олександрійська бібліотека стала центром, де книги досліджували, вивчали і розмножували переписуванням. Бібліотека мала

академію наук з колекцією, налічуванням 700 тис. текстів на багатьох мовах, але в 642 р. арабський правитель Халіф Омар знищив її.

У Римі на початку I ст. н.е. було 30 великих бібліотек з систематизованими каталогами і центральним управлінням. В Західній Європі найбільш відомими були бібліотеки Кентерберійського абатства, Празького єпископату, Шартрського собору. Виникнення книгодрукування призводить до масового поширення книг, що сприяло освіченості.

Сьогодні масові і наукові бібліотеки в Україні мають універсальні фонди, що задовольняють потреби від художньої до наукової літератури. Електронні бібліотеки розвиваються в умовах комп'ютеризації, забезпечуючи доступ до інформації через інтернет. Бібліотеки стали інтелектуальними центрами науки, сприяють підвищенню культурного рівня та формуванню наукового світогляду суспільства.

Дослідна стадія науково-дослідного процесу передбачає створення та перетворення інформації з використанням комп'ютерних технологій і методів дослідження у інформаційні сукупності відповідно до програми дослідження економічної теми. Вона включає проведення спостережень, вибір оціночних критеріїв економічних процесів, збереження та групування інформації, а також вивчення технологічних процесів, застосування прогресивних засобів виробництва, управління та планування виробничої діяльності.

Важливим етапом є збір і групування інформації для виявлення закономірностей і тенденцій розвитку досліджуваних процесів, а також її подальше перетворення згідно з метою дослідження. Інформація перетворюється на ПЕОМ відповідно до методики дослідження, що спрощує автоматизацію робочих процесів економістів, бухгалтерів та науковців.

Додатково, доступ до локальних та глобальних обчислювальних ресурсів розширює можливості дослідників для інформаційного моделювання та виконання наукових досліджень. Алгоритмізація та постановка завдань є

необхідними елементами модельного дослідження, які передбачають декомпозицію завдань на підмоделі і використання алгоритмів для розв'язання задач на ПЕОМ.

У процесі введення інформації для наукового дослідження застосовуються різні методи, включаючи клавішне, мовне, скануюче та сенсорне введення. Виведення результатів може здійснюватися через символний або графічний дисплей, а також друкований текст або графік.

Після створення та перетворення інформації на ПЕОМ проводиться наукове дослідження з використанням теоретичних і емпіричних методів. Це включає доведення гіпотез, формування висновків і рекомендацій, науковий експеримент, коригування результатів і оприлюднення проміжних висновків. Узагальнення результатів та їх апробація відбуваються через наукові публікації, доповіді на конференціях та рецензування.

Реалізація результатів дослідження включає їх впровадження у практику з участю замовника теми, підсумковий аналіз та захист дисертації чи наукової роботи.

Завдання для обговорення

1. Яким чином визначається наукове дослідження в галузі економіки?
2. Які основні етапи включає процес наукового дослідження в економіці?
3. Які методи та підходи застосовуються для збору та аналізу даних у наукових дослідженнях в економіці?
4. Які вимоги до наукових досліджень в економіці щодо обґрунтованості і достовірності результатів?
5. Що таке наукова проблема і які основні критерії її визначення?
6. Які стратегії використовуються для обґрунтування актуальності теми наукового дослідження в економіці?

7. Що таке гіпотеза в наукових дослідженнях і які вона має особливості у галузі економіки?
8. Як визначити наукометричні критерії для оцінки гіпотези в економічних дослідженнях?
9. Які основні критерії вибору теми наукового дослідження в економіці?
10. Як відбувається конкретизація теми наукового дослідження в економіці перед початком роботи?
11. Яка процедура затвердження теми наукового дослідження в університетському середовищі?
12. Яке значення має бібліотека для наукових досліджень в галузі економіки?
13. Які основні джерела інформації використовуються економістами для наукових досліджень?
14. Які основні ресурси та бази даних використовуються для побудови економічної бібліографії?
15. Як організувати пошук і аналіз наукової літератури в галузі економіки?
16. Які етапи включає дослідна стадія наукового дослідження в економіці?
17. Які основні методи аналізу даних використовуються на дослідній стадії?
18. Як визначити об'єктивність і надійність отриманих результатів у економічних дослідженнях?
19. Які основні етапи включає завершальна стадія наукового дослідження в економіці?
20. Які основні етапи включає процес формулювання наукової проблеми в економічному дослідженні?
21. Які критерії використовуються для оцінки методів інтерпретації даних в економічних дослідженнях?

22. Які основні принципи побудови теоретичного каркасу дослідження в економіці?
23. Які методи міждисциплінарного підходу використовуються у сучасних економічних дослідженнях?
24. Які вимоги до методології дослідження в економіці з точки зору забезпечення його наукової обґрунтованості?
25. Як визначити реальність і значущість наукової проблеми для її подальшого дослідження?
26. Які підходи до формулювання гіпотез використовуються у сучасних економічних дослідженнях?
27. Як відбувається вибір ключових змінних та параметрів для перевірки гіпотези в економічних дослідженнях?
28. Як впливає обґрунтованість гіпотези на вибір методів дослідження в економіці?
29. Які стратегії використовуються для перевірки та підтвердження гіпотез у економічних дослідженнях?
30. Як враховуються актуальні соціально-економічні проблеми при виборі теми наукового дослідження в економіці?
31. Які основні методи оцінки наукової і новаторської вартості обраної теми дослідження?
32. Як визначити наукометричні критерії для оцінки інноваційності теми дослідження в економіці?
33. Які основні вимоги до структури та форматування наукового опису теми дослідження в економіці?
34. Як впливає ступінь оригінальності наукової теми на її конкретизацію та затвердження для дослідження?
35. Яке значення має електронний доступ до наукових ресурсів для економічних досліджень?

36. Які основні типи бібліографічних джерел використовуються в економічному дослідженні?

37. Як організувати роботу з бібліографічними ресурсами для максимізації результативності економічних досліджень?

38. Які інструменти дистанційного доступу до наукових баз даних використовуються для побудови економічної бібліографії?

39. Які стратегії зберігання та організації економічних джерел використовуються для довідкових цілей?

40. Які основні етапи включає аналіз економічних даних на дослідній стадії?

Тестові завдання

Виділення із системи основних складових та відхилення з метою виявлення тенденцій поведінки об'єкта – це?

- a) коригування
- b) конкретизування
- c) вдосконалення
- d) алгоритмізація
- e) абстрагування

Економічне дослідження як процес виробництва знань НЕ включає в себе етап:

- a) уточнення, доповнення, вдосконалення вибраної гіпотези в процесі дослідження;
- b) виділення об'єкту, одиниць дослідження, їх ознак
- c) отримання інформації та оцінка її за достовірністю, однорідністю, порівняльністю і повнотою

- d) обробка отриманої інформації, її аналіз із застосуванням статистично-математичних методів
- e) вивчення теорії і методики

Який етап економічного дослідження як процесу виробництва знань здійснюється на основі історичного підходу, враховуючи погляди, які існували в минулому, а також критичної оцінки цих поглядів, виходячи з умов сучасності?

- a) Перший
- b) Другий
- c) Третій
- d) Четвертий
- e) П'ятий

Алгоритм – це?

- a) Упорядкована сукупність елементів арифметичних і логічних операцій, записаних будь-якою вихідною мовою (математичні формули, структурна схема, запис універсальною алгоритмічною мовою), виконання яких дає змогу розв'язати відповідне завдання
- б) Моделювання завдання для розв'язання на ПЕОМ, виконання науково-дослідних процедур у поточному загальноприйнятому режимі, що передбачає процес перетворення вихідних даних у пошуковий результат
- в) Спрямовуюча наукова ідея, що потребує подальшої перевірки з точки зору якісних характеристик
- г) Цілеспрямований процес виробництва нових знань, які розкривають нові явища у суспільстві і природі, для використання їх у практичній діяльності людей
- д) Приведення зібраної інформації у систему, яка підтверджує наукове передбачення, що досліджується, або спростовує його

Бібліотека (від грец. biblio - книга, theke - сховище) вперше заснована ще у

...?

- a) Месопотамії у I тис. до н.е.
- b) Месопотамії у II тис. до н.е.
- c) Месопотамії у III тис. до н.е.
- d) Римі на початку IV ст. н.е.
- e) Римі на початку V ст. н.е.

Апробація включає в себе...

- a) колективне обговорення виконаного дослідження на науково-технічних нарадах
- b) рецензування колективне обговорення і експертизу
- c) Оприлюднення кінцевих результатів у спеціальних журналах, реферативних збірниках, а також у виступах дослідників на науково-практичних конференціях
- d) Призначення продукту інтелектуальної праці
- e) А,Б,В

В якому році правитель арабів Халіф Омар зайняв Олександрію, знищив бібліотеку, наказавши опалювати книгами і рукописами лазні?

- 590 р.
- 642 р.
- 700 р.
- 742 р.
- 542.

Збір і групування інформації в дослідній та завершальній стадії використовують для?

- a) Формування висновків і рекомендацій
- b) Створення нової інформації
- c) Характеристики досліджуваних процесів
- d) Апробації результатів дослідження
- e) Безпосереднього спостереження за процесом

Розрізняють такі способи введення інформації в систему обробки на ПЕОМ для наукового дослідження:

- a) Клавійне, яке поєднує функції введення, обробки та управління програмними і апаратними засобами
- b) Мовне
- c) Скануюче введення інформації, що передбачає використання для системи обробки текстових і графічних документів, паперових носіїв
- d) Сенсорне введення, що ґрунтується на використанні сенсорного екрана, за допомогою якого здійснюється безпосереднє введення інформації в ПЕОМ
- e) Всі відповіді вірні

Брошури і книги з економічних питань, призначені для реклами серед широкого кола читачів, насамперед зайнятих у матеріальному виробництві, пояснення економічної політики держави – це?

- a) Науково-популярна література
- b) Навчальна література
- c) Художня література
- d) Довідкова література
- e) Наукова література

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ТА ПРЕДМЕТУ ДОСЛІДЖЕННЯ, ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ.

Розуміння термінів:

Поясніть різницю між об'єктом і предметом дослідження. Об'єкт - це що саме ви досліджуєте, предмет - це який аспект цього об'єкта ви обираєте для дослідження.

Які основні критерії використовуються для вибору об'єкта та предмету дослідження в економіці?

Аналіз контексту:

Чому важливо проводити аналіз контексту перед вибором об'єкта та предмету дослідження в економіці?

Які фактори можуть впливати на вибір об'єкта та предмету дослідження в залежності від соціально-економічного контексту?

Формулювання цілей:

Які основні критерії формулювання цілей дослідження в економіці?

Чому важливо сформулювати чітку і конкретну мету дослідження перед визначенням завдань?

Формулювання мети та завдань.

Чіткість мети:

Які основні аспекти мети дослідження повинні бути враховані для її правильного формулювання?

Як мета дослідження пов'язана з вибраним об'єктом та предметом дослідження?

Специфікація завдань:

Які основні принципи визначення завдань дослідження в економіці?

Як визначити ієрархію завдань в залежності від мети дослідження?

Контроль за формулюванням:

Як визначити, що формулювання мети та завдань дослідження є достатньо точним і обґрунтованим?

Які критерії оцінювання формулювання мети та завдань можуть використовуватися для самоконтролю студентом?

Загальні рекомендації

Методологічні аспекти:

Які методологічні підходи можуть бути застосовані для більш точного визначення об'єкта та предмету дослідження?

Які можуть бути проблеми при виборі і формулюванні мети та завдань дослідження, і як їх уникнути?

Інтердисциплінарний підхід:

Які переваги може мати використання міждисциплінарного підходу при визначенні об'єкта та предмету дослідження в економіці?

Які можуть бути виклики при застосуванні інтердисциплінарного підходу і як їх подолати?

Залучення консультантів:

Чому важливо залучати консультантів під час визначення об'єкта та предмету дослідження, формулювання мети та завдань?

Які можуть бути переваги та недоліки такого підходу?

Подальша робота над дослідженням:

Які кроки слід виконати після визначення об'єкта та предмету дослідження, формулювання мети та завдань для ефективного продовження наукової роботи?

Які можливі ризики і як їх уникнути на подальших етапах дослідження?

Рекомендована література

Базова література

1. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

2. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.

2. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.

3. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.

4. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

19. Міністерство економіки України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
20. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
21. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>
22. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>
23. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
24. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
25. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.rada.gov.ua>
26. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>
27. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 (2 ГОДИНИ)

ТЕМА 6. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

6.1 Загальні методи наукових досліджень

6.2 Спеціальні методи наукових досліджень в економіці

Теоретичні відомості за темою

Основою дослідження є обрана методологія, що в перекладі з грецької означає вчення про структуру, методи та засоби діяльності. Методологія націлена на вивчення засобів, методів і прийомів дослідження, які використовуються для отримання нових знань у науці. Розвиток методології науки пов'язаний із розвитком методів наукового пізнання реальності.

Діалектичний метод застосовується в усіх галузях науки та на всіх етапах наукового дослідження. Цей метод дозволяє вивчати явища взаємозв'язку, взаємообумовленості та історичного розвитку.

Методи наукових економічних досліджень поділяються на загальнонаукові та спеціальні. До загальнонаукових методів відносять емпіричні, емпірико-теоретичні та теоретичні. Цей поділ пов'язаний із наявністю двох рівнів пізнання світу: емпіричного, пов'язаного з чуттєвим знанням (через відчуття, сприйняття, уявлення), і теоретичного, пов'язаного із науковим знанням теорії (через вивчення теоретичних надбань в різних галузях науки).

Основні спеціальні методи досліджень у економіці, такі як методи збору інформації, обробки даних, аналітичної роботи, планових розрахунків та прогнозування, використовуються для різних етапів економічного аналізу. Методи збору інформації включають безпосереднє спостереження, опитування, фотографування та хронометраж. Обробка інформації передбачає групування,

розрахунок середніх величин, показників варіації, побудову таблиць і графіків, розрахунок індексів. Аналітична робота включає порівняння, елімінування, кореляційно-регресійні методи. Планові розрахунки використовують балансовий метод, техніко-економічні розрахунки, варіантні наближення та програмно-цільовий метод. Прогнозування базується на методах експертних оцінок, екстраполяції та економіко-математичного моделювання.

Завдання для обговорення

1. Що означає науковий метод і чому він важливий для наукових досліджень?
2. Які основні етапи складають загальний процес наукового дослідження?
3. Які принципи визначають загальні методи наукових досліджень?
4. Як відрізняються кількісні і якісні методи в наукових дослідженнях?
5. Як вибрати метод дослідження в залежності від поставленої задачі?
6. Які наукові методи використовуються для збору первинної і вторинної інформації?
7. Що таке емпіричні дослідження і як вони співвідносяться з теоретичними?
8. Які наукові методи використовуються для аналізу і обробки даних?
9. Які методи інтерпретації даних використовуються в наукових дослідженнях?
10. Чому важливо мати контрольну групу в науковому дослідженні?
11. Які спеціальні методи використовуються для аналізу економічних процесів?
12. Що таке моделювання в економічних дослідженнях і які методи використовуються для його побудови?

13. Які методи мультидисциплінарного дослідження використовуються в економіці?
14. Які квалітативні методи є найбільш ефективними для дослідження соціально-економічних явищ?
15. Які кількісні методи дослідження є найбільш популярними в економічних дослідженнях?
16. Які методи використовуються для прогнозування економічних показників?
17. Які спеціальні методи використовуються для оцінки впливу економічних реформ?
18. Які методи експериментального дослідження використовуються в економіці?
19. Які методи кейс-стаді аналізу використовуються в економічних дослідженнях?
20. Чому економетрика є важливою частиною спеціальних методів в економічних науках?
21. Як можна оцінити об'єктивність результатів наукового дослідження?
22. Чи існує універсальний метод наукового дослідження, який можна застосувати у всіх сферах економіки?
23. Як впливає обрана методологія на об'єктивність і достовірність результатів?
24. Чи є методи вивчення економіки, які можна застосувати без залучення кількісних або якісних даних?
25. Які можливі обмеження при виборі методу дослідження в економіці?
26. Як забезпечити достатню глибину і широту аналізу при використанні обраних методів?
27. Чи є певні методи, які є більш підходящими для теоретичних досліджень, ніж для емпіричних?

28. Які особливості вибору методів в дослідженнях, які стосуються публічної політики?

29. Як відрізняються методи економічного аналізу в умовах високої невизначеності?

30. Як вибрати методи, які найкраще підходять для дослідження впливу технологічних змін на економіку?

Тестові завдання

Методи наукових економічних досліджень поділяють на:

- a) загальнонаукові та спеціальні
- b) загальні та вузькі
- c) специфічні та абстрактні
- d) загальні та авторські
- e) популярні та невідомі

До емпіричних методів наукових досліджень відносять:

- a) спостереження
- b) порівняння
- c) вимірювання
- d) експеримент
- e) всі відповіді правильні

Систематичне і цілеспрямоване сприйняття об'єкту, при якому

дослідник не втручається в поведінку об'єкта, а лише фіксує його властивості

– це:

- a) порівняння
- b) спостереження
- c) експеримент

- d) моделювання
- e) вимірювання

Встановлення подібностей чи розбіжностей об'єктів та властивостей, що здійснюється як за допомогою органів чуття, так і з використанням спеціальних пристроїв – це:

- a) порівняння
- b) спостереження
- c) експеримент
- d) моделювання
- e) вимірювання

Вивчення об'єкту, що спирається на активний цілеспрямований вплив на об'єкт штучно створених дослідником умов – це:

- a) порівняння
- b) спостереження
- c) експеримент
- d) моделювання
- e) вимірювання

Що з переліченого НЕ відносять до емпірико-теоретичних методів?

- a) абстрагування
- b) аналіз і синтез
- c) індукцію і дедукцію
- d) агрегування
- e) моделювання

Який метод базується на послідовному розчленуванні об'єкту на елементи чи властивості та з'єднанні окремих його частин в єдине ціле?

- a) індукція і дедукція
- b) логічний підхід
- c) моделювання
- d) аналіз і синтез
- e) історичний підхід

Аксиоматичний метод передбачає:

- a) абстрагуючу діяльність, пов'язану з утворенням і вивченням ідеальних об'єктів, що наділяються нереальними, неіснуючими властивостями
- b) вивчення економічного процесу шляхом відображення його змісту і структури в знаковій формі
- c) виділення знань за певними логічними правилами, виходячи з ряду тверджень, що приймаються без доказів
- d) формулювання особливостей об'єкту дослідження, специфічних способів його пошуку
- e) фіксацію результатів дослідження на основі певної системи визначень

До якої спеціальної групи методів відносять безпосереднє спостереження, опитування, фотографування, хронометраж?

- a) методи збору інформації
- b) методи проведення аналітичної роботи
- c) методи планових розрахунків і обґрунтувань
- d) методи прогнозування
- e) методи обробки інформації

Що з переліченого НЕ відносять до методів проведення аналітичної роботи?

- a) метод порівняння
- b) прийом "мозкового штурму"
- c) метод елімінування
- d) метод балансового зв'язку
- e) кореляційно-регресійні методи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Аналіз мети дослідження:

Ретельно проаналізуйте сформульовану мету дослідження. Які конкретні аспекти мети потребують детального вивчення з методологічної точки зору?

Чи є у меті дослідження елементи, які потребують кількох методів для повного вирішення?

Формулювання завдань дослідження:

Які конкретні завдання потребують використання певних методів дослідження? Чому саме ці методи відповідають поставленим завданням?

Які методи можна застосувати для вирішення кожного окремого завдання?

Вибір методів дослідження

Огляд методологічних підходів:

Які методологічні підходи є найбільш відповідними для вирішення завдань вашого дослідження?

Чому обрані методи вважаються науково обґрунтованими та ефективними для вашого дослідження?

Узгодженість з теоретичним базисом:

Як ви вибираєте методи, які відповідають вашому теоретичному підґрунтю? Чому теорія є важливою при виборі методів?

Які методи дослідження є найбільш популярними та використовуються в сучасних економічних дослідженнях?

Реалізація методів дослідження

Процес дослідження:

Які кроки включає процес вибору методів дослідження в економічному дослідженні?

Які можуть бути виклики під час реалізації обраних методів і як їх уникнути?

Аналіз достовірності результатів:

Як визначити, що обрані методи дослідження забезпечують достовірність отриманих результатів?

Чим може підтримати чи суперечити обрані методи в отриманих результатах?

Загальні рекомендації

Підготовка до можливих змін:

Які можуть впливати зміни у ході дослідження на вибір методів? Як краще підготувати заздалегідь?

Залучення консультантів:

Чому важливо залучати консультантів під час вибору методів дослідження? Як вони можуть допомогти?

Самооцінка та підсумки:

Як ви оцінюватимете використання обраних методів? Які можливі висновки ви зробите після завершення дослідження?

ДОДАТКОВЕ ЗАВДАННЯ:

Опрацювати означені індекси та подати їх визначення:

1. *Глобальний індекс конкурентоспроможності*
2. *Індекс екологічної ефективності*
3. *Індекс економічної свободи*

4. Глобальний інноваційний індекс.

МЕТОДИКА РОЗВ'ЯЗАННЯ:

Для вирішення кожного з наведених завдань проаналізувати рейтинги індексів і подати їх визначення, а також провести порівняльний аналіз між Україною та обраними країнами в динаміці, можна використати наступні методичні рекомендації:

1. Глобальний індекс конкурентоспроможності

Визначення: Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) оцінює економічні можливості країни на основі різних показників, таких як інфраструктура, інновації, готовність до цифрової трансформації, людський капітал тощо.

Методичні рекомендації:

- Ознайомитися з методологією Global Competitiveness Index, розробленою Всесвітнім економічним форумом.
- Зібрати дані за останні кілька років щодо індексу для України та обраних країн.
- Порівняти показники конкурентоспроможності для кожної країни в динаміці.
- Визначити основні фактори, що впливають на зміни показників конкурентоспроможності.

2. Індекс екологічної ефективності

Визначення: Індекс екологічної ефективності відображає ступінь відповідності екологічних політик та практик країни міжнародним стандартам та цілям сталого розвитку.

Методичні рекомендації:

- Ознайомитися з методологією індексу екологічної ефективності та визначити основні складові.
- Зібрати дані про індекс для України та вибраних країн за останні кілька років.
- Порівняти екологічні показники для кожної країни в динаміці.

- Визначити основні напрямки поліпшення екологічної ефективності в Україні порівняно з іншими країнами.

3. Індекс економічної свободи

Визначення: Індекс економічної свободи оцінює рівень економічної свободи в країні на основі таких показників, як права власності, ефективність уряду, регуляторне середовище тощо.

Методичні рекомендації:

- Ознайомитися з методологією індексу економічної свободи, розробленою Фондом глобальної економічної свободи.

- Зібрати дані про індекс для України та обраних країн за кілька останніх років.

- Порівняти показники економічної свободи для кожної країни в динаміці.

- Проаналізувати вплив економічної свободи на економічний розвиток України та інших країн.

4. Глобальний інноваційний індекс

Визначення: Глобальний інноваційний індекс відображає ступінь інноваційного розвитку країни на основі таких показників, як наукові дослідження, технологічна інфраструктура, патентні показники тощо.

Методичні рекомендації:

- Ознайомитися з методологією глобального інноваційного індексу, розробленою міжнародними організаціями.

- Зібрати дані про індекс для України та вибраних країн за останні кілька років.

- Порівняти показники інноваційності для кожної країни в динаміці.

- Визначити ключові сфери інновацій, які потребують розвитку в Україні порівняно з іншими країнами.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .
2. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.
3. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.
2. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, О.М. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : О. М. Beketov NUUE, 2020. 324 с.
3. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>
4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL:<http://www.rada.gov.ua>
8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>
9. [Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL: https://www.mof.gov.ua/uk](https://www.mof.gov.ua/uk)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 (4 ГОДИНИ)

ТЕМА 7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ОБРОБКА ТА АНАЛІЗ МАТЕРІАЛІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

7.1 Поняття та класифікація інформаційного забезпечення наукових досліджень. Роль і функції інформації

7.2 Економічна інформація, її класифікація та призначення у науково-дослідному процесі

7.3 Вибір об'єкта обстеження та визначення системи показників, що підлягають збору в процесі спостереження

7.4 Організація збору і документальне оформлення інформації

7.5 Порядок обробки інформації в економічних дослідженнях.

7.6 Проведення аналітичної роботи в науково – дослідному процесі

Теоретичні відомості за темою

Основою будь-якого наукового дослідження є інформація - сукупність відомостей, що визначає міру наших знань про явища, події та їх взаємозв'язки. Вона є основним поняттям кібернетики, науки про управління та передачу інформації. Якість і ефективність інформації визначається критеріями: цілеспрямованість, цінність, своєчасність, достовірність, достатність, швидкодійність, дискретність, неперервність, періодичність, доступність та спосіб подання.

Наукову інформацію класифікують за ступенем новизни (нова та релевантна), за призначенням (повідомлювальна та управлінська), за тривалістю періоду (теоретична, стратегічна, тактична та оперативна) та за об'єктом відображення (природнонаукова, техніко-технологічна, економічна та соціально-політична).

В сучасних умовах роль інформації значно зростає, оскільки вона визначає напрямок дослідження, допомагає у виборі і обґрунтуванні теми, а також формує

зміст наукової роботи. Інформація має виконувати інформативну, стимулюючу та орієнтуючу функції, сприяючи розвитку творчості у науковій діяльності.

Основною економічною інформацією в наукових дослідженнях є документи, які можна класифікувати на кілька груп:

1. **Урядові та владні документи:** нормативні матеріали, що включають укази Президента, постанови Верховної Ради, розпорядження Кабінету Міністрів, накази міністерств та відомств.
2. **Фінансові та статистичні матеріали:** звітність, огляди, збірники статистичних даних.
3. **Планові, облікові, контрольні і аналітичні дані:** плани економічного розвитку, облікова і статистична звітність підприємств.
4. **Матеріали анкетних обстежень та особистих спостережень:** дані з опитувань і спостережень.
5. **Наукові документи:** літературні джерела, що містять наукову інформацію.

Наукові дослідження в економіці базуються на документах уряду і влади, що регулюють господарські відносини. Нормативні матеріали забезпечують загальні напрямки розвитку економіки і визначають об'єкти для наукових досліджень.

Звітні і статистичні матеріали інформують про результати роботи економічних суб'єктів. Оперативні матеріали містять реквізити для бухгалтерського обліку, а статистичні - для аналізу народного господарства.

Наукові документи, які включають книги, періодичні видання, нормативні документи та дисертації, є ключовими джерелами для наукових досліджень і забезпечують наукову інформацію з різних галузей.

Організація збору практичної інформації в організаціях та підприємствах передбачає декілька ключових аспектів:

1. **Вибір об'єкта обстеження:** це важливий етап, де обирається предмет дослідження для подальшого аналізу і збору даних.

2. **Визначення системи показників:** ретельно обґрунтовується, які саме показники будуть зібрані під час спостереження.

3. **Розробка методик збору даних:** створюються чіткі методики, за якими буде здійснюватися збір інформації з обраного об'єкта.

4. **Документальне оформлення даних:** забезпечується правильне оформлення отриманих результатів дослідження.

Об'єкт обстеження може включати продукти праці, процеси, явища в природі чи суспільстві, або моделі, які відтворюють ключові аспекти досліджуваних предметів. Важливо враховувати динамічність і спадковість об'єкта, а також забезпечити репрезентативність вибірових сукупностей для збору інформації.

Крім того, важливо визначити методи відбору вибірових одиниць із генеральної сукупності, такі як випадкова, механічна, типова та серійна вибірки, залежно від специфіки дослідження.

Основною метою дослідження є забезпечення якісної і кількісної показовості об'єкту дослідження. Отримана інформація з вибірки має бути достатньою для характеристики всієї генеральної сукупності, розробки рекомендацій для покращення діяльності, прогнозування окремих показників. Для цього необхідно враховувати всі аспекти досліджуваної діяльності об'єкта.

Обґрунтоване визначення системи показників є ключовим аспектом організації збору практичної інформації. Кожен показник дає кількісну оцінку певної діяльності, процесу чи об'єкта і є результатом вимірювання чи розрахунку. Взаємопов'язані показники, які комплексно характеризують об'єкт згідно з цілями дослідження, утворюють систему показників.

Кожен показник має числову основу, яка відображає його кількісну характеристику. Основна ознака показника вказує, до чого чи до кого відноситься числова вираз (наприклад, 130 тонн вугілля, 15 тисяч км пробігу автомобіля, 20 літрів бензину). Уточнюючі ознаки доповнюють основну інформацію (наприклад, вид вугілля, тип автомобіля, марка бензину).

Ознаки, що розкривають основні показники, є обов'язковими для надання повної характеристики числовому виразу. Необов'язкові ознаки не реєструються в повсякденній роботі і можуть бути відсутні в документах (наприклад, вологість цукру чи борошна, калорійність вугілля).

Показники поділяються на абсолютні і відносні. Абсолютні величини відображають розміри, обсяги або рівні явищ та процесів в конкретних одиницях міри (наприклад, кілограми, метри, гривні). Вони використовуються для кількісної оцінки обсягів надходження та продажу товарів, стану запасів, рівня цін тощо.

Вартісні одиниці виміру (наприклад, гривні) універсальні для вираження і узагальнення даних в грошовому виразі. Абсолютні величини можуть бути індивідуальними або узагальнюючими, залежно від способу їх отримання.

Відносні величини визначаються як результати ділення двох вихідних показників, що характеризують одне й те саме явище або процес. Вони дозволяють порівнювати різнотипові або однотипові величини, які мають взаємозв'язок.

За стійкістю показники можна класифікувати на постійні і змінні (разові). За призначенням вони поділяються на робочі і допоміжні, які є основою для розрахунку робочих показників.

Показники можуть бути первинними, проміжковими, зведеними і результативними в залежності від їх стадії утворення. Збирання показників в організаціях і підприємствах передбачає кілька етапів.

На першому етапі визначається перелік необхідних показників для кожного з питань дослідження. Розрізняються вихідні (індивідуальні) і аналітичні (узагальнюючі) показники. Перелік визначається програмою дослідження.

Другий етап передбачає групування всіх вихідних показників по кожному питанню до зведеного переліку з урахуванням повторюваності і взаємозв'язків між ними.

На третьому етапі визначаються джерела інформації для кожного показника, які класифікуються залежно від методу їх отримання: статистична звітність і

бухгалтерський облік, натурні обстеження підприємств, спеціальні (особисті) обстеження, матеріали обстежень інших авторів.

Методи збору показників у різних джерелах мають свої особливості. Найменш трудомістким є збирання показників з матеріалів статистичної звітності та бухгалтерського обліку, що передбачає ідентифікацію відповідних форм, облікових записів і періодів.

Збирання показників через натурні обстеження підприємств пов'язане з визначенням характеристик об'єктів та умов проведення обстеження, що повинні відповідати періоду збору показників і використовувати одні і ті ж одиниці виміру.

Збирання показників за допомогою спеціальних (особистих) обстежень включає різні методи: анкетні опитування, хронометражні виміри, фотографічне чи відеозйомка робочого процесу. Ці методи дозволяють отримати інформацію, яка не фіксується іншими способами. Зокрема, можна визначити уподобання споживачів щодо певних товарів, час, який вони витрачають на покупки, або обсяг обслуговування клієнтів протягом робочого дня. Підготовка і проведення анкетного опитування потребує наукового підходу до постановки завдань дослідження.

Збирання показників за допомогою матеріалів інших дослідників вимагає аналізу і обробки літературних джерел, що також відбирає час.

Усі ці етапи збору показників в організаціях і підприємствах спрямовані на забезпечення об'єктивності і достовірності інформації, яка буде використовуватися для аналізу, планування та прийняття управлінських рішень.

Це важливий процес, який дозволяє забезпечити необхідність збирання інформації для розробки стратегій та тактичних планів управління.

Збирання матеріалів для дослідження займає важливе місце у науковій роботі. Часто воно займає більшу частину часу, витраченого на розробку теми. Оптимально розпочинати збір після завершення ознайомлення з існуючими джерелами, вивченням сучасного стану проблеми та складанням бібліографії.

Дотримання принципів цілеспрямованості, сумлінності та всебічності є обов'язковим. Важливо пам'ятати про об'єктивність у відборі та аналізі фактів, навіть якщо вони суперечать власній гіпотезі.

Після ознайомлення з літературою, дослідник має звернутися до практичного досвіду економічної діяльності, зокрема торгівлі, промисловості та сільського господарства. Важливо збирати інформацію не лише з бібліотек та лабораторій, але й відповідно до реальних умов виробництва та в економічних підрозділах організацій і підприємств. Взаємодія теорії з практикою має бути належною ще до завершення дослідження, щоб результати були ефективними. Ознайомлення студента з матеріалами базового підприємства, включаючи плани, звіти та іншу документацію, активізує його участь у житті організації і покращує розуміння сутності дослідження.

Збір фактографічної інформації є ключовим етапом у наукових дослідженнях, включаючи опис подій, імен, дат, кількісні та якісні показники, цитати та інші елементи. Ця інформація формується через систему господарського обліку, що включає статистичний, оперативний та бухгалтерський облік. Облік не лише фіксує факти, а й сприяє управлінському удосконаленню, що відображається у звітності та статистиці.

Збір та аналіз фактографічної інформації спрямовані на формування наукових рекомендацій для оптимізації господарської діяльності, що вимагає обґрунтованої достовірності, вивчення усіх аспектів і наукової об'єктивності її інтерпретації.

Вибір показників для дослідження виконується з використанням електронно-обчислювальної техніки. Перевірка достовірності даних здійснюється через групування і зведення інформації про економічні явища, включаючи вторинні дані про господарську діяльність. Обробка даних у системі звітності полягає у виявленні відхилень фактичних показників від планових за допомогою аналізу розрахункових даних з бухгалтерського обліку та статистики. Особисте спостереження за

діяльністю підприємств, установ або організацій є важливою частиною дослідження, що доповнює теоретичне вивчення.

У науковій роботі важливі особисті контакти зі спеціалістами та представниками суміжних дисциплін. Це сприяє ефективнішій обміну ідеями та отриманню додаткової інформації. Особисті контакти можуть бути усними або письмовими, включаючи електронну пошту. Документальне оформлення зібраної інформації передбачає використання текстових, табличних, графічних та аудіовізуальних документів. Обробка інформації на ЕОМ спрощує цей процес і знижує його трудомісткість.

Зібрана інформація в процесі наукового дослідження підлягає ретельній обробці перед написанням тексту. Цей етап включає:

1. Систематизацію матеріалу
2. Оцінку придатності інформації
3. Перевірку достовірності та значущості
4. Співставлення інформації
5. Формулювання висновків

Спочатку слід упорядкувати зібрані факти відповідно до мети дослідження. Методами систематизації є класифікація (за кількісними ознаками) та типологія (за якісними ознаками). Під час систематизації очищують інформацію від непотрібних і помилкових даних та оцінюють її придатність.

Достовірність інформації перевіряється математичними методами, вибірковою перевіркою методик, формул і логічних міркувань. Недостовірну інформацію вилучають.

Основний метод побудови висновків – співставлення даних. Дослідник порівнює факти в різних поєднаннях, доки не знайде можливе рішення. Попередні висновки критично розглядаються для уникнення помилок. На підставі попередніх висновків формулюють остаточні висновки, які повинні бути стислими та змістовними, допомагаючи оцінити роботу та перевірити її.

Для удосконалення наукових досліджень важливо використовувати АСУ обробки інформації на ЕОМ. Це людино-машинні системи, які автоматизовано збирають та обробляють інформацію. Основними етапами обробки інформації є:

1. Збирання, передавання та підготовка до введення в ЕОМ.
2. Введення, нагромадження та обробка інформації.
3. Виведення та передавання результатів досліднику.

Ефективність залежить від якості програмного забезпечення та проектування робіт. Метод пакетної обробки об'єднує інформацію за ознакою дослідження, передає її по каналах зв'язку, обробляє і видає результати. Ця процедура спрощує та прискорює обробку інформації.

АСУ обробки інформації в наукових дослідженнях має такі етапи:

1. Постановка завдань та складання алгоритму їх розв'язання.
2. Розв'язання завдань і видача обробленої інформації.
3. Виявлення причин недоліків та розробка рекомендацій.
4. Написання та узагальнення висновків.

Дослідник має володіти методикою алгоритмізації та постановки завдань для їх програмування. Він повинен добре знати інформаційне забезпечення АСУ обробки інформації та використовувати пакети прикладних програм для обробки інформаційного фонду.

Оброблена інформація в економічних дослідженнях ретельно аналізується, з особливою увагою до економічного аналізу явищ і процесів.

Економічний аналіз - це система знань, яка включає:

1. Дослідження економічних процесів у їх взаємозв'язку.
2. Виявлення тенденцій, темпів і пропорцій розвитку.
3. Оцінку впливу позитивних та негативних факторів.
4. Наукове обґрунтування планів і потенційних можливостей.
5. Узагальнення передового досвіду і досягнень науки.

6. Виявлення невикористаних резервів та розробку управлінських рішень.

Для проведення економічного аналізу важлива правильна організація аналітичної роботи, яка передбачає розробку програми аналізу, визначення об'єктів, послідовності та строків розрахунків, а також залучення відповідальних виконавців.

Економічний аналіз проводиться в три етапи:

1. Підготовчий - розробка програми, збір і перевірка матеріалів.
2. Аналітичний - вивчення показників господарської діяльності, оцінка виконання плану та аналіз відхилень.
3. Оформлення результатів - підведення підсумків і формулювання висновків.

Проведення економічного аналізу вимагає дотримання певних принципів:

1. **Науковість:** використання сучасних досягнень економічних наук, економіко-математичних методів та ЕОМ.
2. **Об'єктивність:** аналіз реальних явищ і процесів на основі достовірних даних.
3. **Системність і комплексність:** розгляд всіх аспектів господарської діяльності як частин єдиної системи.
4. **Основна ланка:** виділення найбільш суттєвих елементів для підприємства.
5. **Конкретність і дієвість:** спрямованість на потреби економіки.
6. **Оперативність:** швидке здійснення розрахунків і негайне впровадження рішень.
7. **Масовість:** залучення до аналізу працівників економічних служб та керівників підприємства.

Ці принципи сприяють класифікації видів, факторів і показників економічного аналізу. Економічний аналіз надає багатий цифровий матеріал для узагальнення,

формування висновків та пропозицій, що допомагає виявити резерви підвищення ефективності господарської діяльності.

Резерви в економічному аналізі класифікуються за:

1. **Місцем зосередження:** внутрішньогосподарські, галузеві, регіональні та народногосподарські.
2. **Строками використання:** поточні та перспективні.
3. **Відношенням до планів:** втрати та додаткові можливості.
4. **Характером впливу:** інтенсивні та екстенсивні.
5. **Видами ресурсів:** жива праця, предмети праці, засоби праці.

Для виявлення резервів використовують метод порівняння фактичних даних різних структур між собою або з нормативами. Виявлення резервів вимагає організаційно-економічної роботи для з'ясування, як досягаються кращі результати.

Практичне заняття 7.1 (2 години)

Завдання для обговорення

1. Як визначається поняття "інформаційне забезпечення" у контексті наукових досліджень?
2. Які основні функції виконує інформаційне забезпечення наукових досліджень?
3. Які види інформації використовуються в наукових дослідженнях та як вони класифікуються?
4. Яка роль інформації у формуванні теоретичної бази наукових досліджень?
5. Як інформаційне забезпечення сприяє підвищенню ефективності наукових досліджень?
6. Які основні категорії економічної інформації існують і як вони класифікуються?

7. Як економічна інформація використовується в науково-дослідному процесі?
8. Які особливості збору економічної інформації для наукових досліджень?
9. Як вибрати об'єкт обстеження для наукового дослідження і що включає визначення системи показників?
10. Як організувати збір і документальне оформлення інформації в рамках економічних досліджень?
11. Які критерії використовуються для вибору об'єкта обстеження у наукових дослідженнях?
12. Які основні етапи формування системи показників для збору інформації під час спостереження?
13. Які методи можуть використовуватись для оцінки достовірності і точності зібраної інформації у наукових дослідженнях?
14. Які основні принципи організації збору інформації у наукових дослідженнях?
15. Як впливає якість документації на результативність інформаційного забезпечення в наукових дослідженнях?
16. Які вимоги до збору інформації стосовно її структури та форматування?
17. Які основні етапи обробки інформації в економічних дослідженнях?
18. Які інструменти автоматизації обробки інформації на ЕОМ використовуються в наукових дослідженнях?
19. Які переваги використання АСУ в процесі обробки інформації для наукових досліджень?
20. Які методи аналізу використовуються в науково-дослідному процесі?
21. Які основні кроки проведення аналітичної роботи для отримання наукових результатів?

22. Які вимоги до аналітичного оформлення даних і висновків у наукових дослідженнях?
23. Які переваги і недоліки різних підходів до вибору об'єкта обстеження у наукових дослідженнях?
24. Як визначити ключові показники, що потребують збору інформації під час спостереження у вашому конкретному дослідженні?
25. Які стратегії можуть бути застосовані для збору інформації в умовах обмежених ресурсів (часу, бюджету)?
26. Що включає в себе процес документального оформлення інформації в наукових дослідженнях?
27. Які основні виклики виникають при обробці великих обсягів даних у економічних дослідженнях і як їх можна подолати?
28. Які стандарти і методології застосовуються для забезпечення якості обробки інформації в економічних наукових дослідженнях?
29. Як вибрати відповідні інструменти та методи аналізу даних для вашого наукового дослідження?
30. Які можуть бути основні виклики під час аналізу результатів наукових досліджень і як їх можна вирішити?

Тестові завдання

Основне поняття кібернетики:

- a) модель
- b) управління
- c) система
- d) інформація
- e) алгоритм.

Скільки існує ознак, за якими поділяють інформацію:

- a) 2

- b) 3
- c) 4
- d) 5
- e) 6

Функції інформації:

- a) стимулююча, орієнтуюча
- b) інформативна, орієнтуюча
- c) розважальна, орієнтуюча
- d) стимулююча, розважальна
- e) інформативна, орієнтуюча, стимулююча

Яка група не виділяється в класифікації в загальному вигляді джерел інформації:

- a) архівні матеріали
- b) нормативні матеріали
- c) статті в журналах та газетах
- d) документи уряду і органів влади
- e) матеріали конференцій, симпозіумів, нарад

Скільки існує форм оперативної, статистичної та бухгалтерської звітності:

- a) 295
- b) близько 300
- c) близько 670
- d) більше 1000
- e) близько 500

Науковий документ це:

- a) це нематеріальний об'єкт, який містить наукову інформацію з певною логічною завершеністю і призначений для її зберігання, передачі і використання
- b) це матеріальний об'єкт, який містить наукову інформацію з певною логічною завершеністю
- c) це нематеріальний об'єкт, який містить наукову інформацію з певною логічною завершеністю
- d) це матеріальний об'єкт, який містить наукову інформацію з певною логічною завершеністю і призначений для її зберігання, передачі і використання
- e) це матеріальний об'єкт, який містить інформацію з певною логічною завершеністю і призначений для її зберігання, передачі і використання.

Залежно від способу представлення інформація не може бути:

- a) сигнальна
- b) первинна
- c) релевантна
- d) бібліографічна
- e) нова (основна)

Вкажіть етапи економічного аналізу у правильному порядку:

- a) підготовчий, аналітичний, оформлення результатів
- b) дослідницький, аналітичний, оформлення результатів
- c) підготовчий, дослідницький, оформлення результатів
- d) підготовчий, розрахунковий, оформлення результатів
- e) розрахунковий, аналітичний, оформлення результатів

Виберіть, які принципи не є необхідними при проведенні економічного аналізу:

- a) об'єктивності аналітичних висновків, принцип основної ланки;
- b) масовості, правдивості
- c) оперативності, конкретності та дієвості
- d) науковості; принцип основної ланки
- e) масовості, конкретності та дієвості

Скільки існує стадій обробки зібраної інформації:

- a) 2
- b) 3
- c) 4
- d) 5
- e) 6

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ІЗ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ В МЕЖАХ ОБРАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

1. Визначення теми та формулювання завдання

Чітке визначення теми: Спочатку визначте конкретну тему вашого наукового дослідження. Якщо тема вже визначена, переходьте до наступних кроків.

Формулювання завдання: Чітко сформулюйте завдання по пошуку інформації. Наприклад: "Знайти актуальні наукові статті та дослідження про вплив екологічних факторів на здоров'я людини в умовах міського середовища".

2. Розробка стратегії пошуку

Визначення джерел інформації: Виберіть найбільш підходящі джерела для вашого дослідження. Це можуть бути наукові бази даних (наприклад, PubMed, IEEE Xplore, Web of Science), бібліотечні каталоги, веб-сайти відомих наукових установ та організацій.

Формулювання пошукових запитів: Створіть точні інформаційні запити, щоб зменшити кількість невідповідних результатів і отримати більш точні дані.

3. Здійснення пошуку

Пошукові стратегії: Використовуйте різні пошукові стратегії: ключові слова, фрази, синоніми, термінологія.

Фільтрація результатів: Оцінюйте знайдені джерела на основі їхньої актуальності, авторитетності та наукової цінності.

4. Оцінка та аналіз інформації

Критична оцінка джерел: Оцініть кожне знайдене джерело на предмет його релевантності до вашого дослідження, методології, достовірності авторів.

Аналіз даних: Проведіть аналіз зібраної інформації з урахуванням поставлених завдань і цілей дослідження.

5. Використання отриманих даних

Інтеграція результатів: Використовуйте зібрану інформацію для підтвердження аргументів, формулювання висновків та рекомендацій у вашому науковому дослідженні.

Цитування джерел: Дотримуйтесь вимог до оформлення цитувань та посилань на джерела відповідно до академічних стандартів.

6. Оформлення наукової роботи

Структура тексту: Дотримуйтесь наукової структури: вступ, літературний огляд, методологія, результати, висновки, список використаних джерел.

Форматування: Врахуйте вимоги до оформлення тексту, шрифту, відступів та інтервалів відповідно до академічних стандартів.

Практичне заняття 7.2 (2 години)

Завдання для обговорення

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Які вимоги до збору інформації стосовно її структури та форматування?
2. Які основні етапи обробки інформації в економічних дослідженнях?

- 3.** Які інструменти автоматизації обробки інформації на ЕОМ використовуються в наукових дослідженнях?
- 4.** Які переваги використання АСУ в процесі обробки інформації для наукових досліджень?
- 5.** Які методи аналізу використовуються в науково-дослідному процесі?
- 6.** Які основні кроки проведення аналітичної роботи для отримання наукових результатів?
- 7.** Які вимоги до аналітичного оформлення даних і висновків у наукових дослідженнях?
- 8.** Які переваги і недоліки різних підходів до вибору об'єкта обстеження у наукових дослідженнях?
- 9.** Як визначити ключові показники, що потребують збору інформації під час спостереження у вашому конкретному дослідженні?
- 10.** Які стратегії можуть бути застосовані для збору інформації в умовах обмежених ресурсів (часу, бюджету)?
- 11.** Що включає в себе процес документального оформлення інформації в наукових дослідженнях?
- 12.** Які основні виклики виникають при обробці великих обсягів даних у економічних дослідженнях і як їх можна подолати?
- 13.** Які стандарти і методології застосовуються для забезпечення якості обробки інформації в економічних наукових дослідженнях?
- 14.** Як вибрати відповідні інструменти та методи аналізу даних для вашого наукового дослідження?
- 15.** Які можуть бути основні виклики під час аналізу результатів наукових досліджень і як їх можна вирішити?

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБРОБКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПРИКЛАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ.

1. Вступ

Ціль: Забезпечити студентів чіткими інструкціями для проведення аналізу даних, використовуючи економіко-математичне моделювання, та правильно представити результати дослідження.

2. Підготовка до дослідження

2.1. Визначення мети та завдань дослідження:

Чітко сформулюйте мету дослідження.

Визначте конкретні завдання, які потрібно вирішити в ході дослідження.

2.2. Збір та попередня обробка даних:

Зберіть необхідні дані для аналізу з достовірних джерел.

Проведіть попередню обробку даних: перевірка на повноту, відсутність помилок та підготовка до аналізу (нормалізація, масштабування тощо).

3. Вибір методів економіко-математичного моделювання

3.1. Огляд основних методів:

Регресійний аналіз

Кластерний аналіз

Моделі часових рядів

Оптимізаційні моделі

Імітаційне моделювання

3.2. Вибір відповідного методу:

Виберіть метод моделювання, що найкраще відповідає меті дослідження та характеристикам даних.

Обґрунтуйте вибір методу з урахуванням його переваг та обмежень.

4. Проведення економіко-математичного моделювання

4.1. Регресійний аналіз:

Побудуйте регресійну модель для виявлення залежностей між змінними.

Оцініть параметри моделі та перевірте їх значущість.

Проведіть діагностику моделі на предмет відповідності припущенням регресійного аналізу.

4.2. Кластерний аналіз:

Визначте оптимальну кількість кластерів.

Проведіть кластеризацію даних та інтерпретуйте результати.

Оцініть якість кластеризації за допомогою відповідних метрик (наприклад, коефіцієнт Сілуета).

4.3. Моделі часових рядів:

Використовуйте моделі ARIMA, GARCH тощо для прогнозування економічних показників.

Перевірте стабільність та точність прогнозів за допомогою тестів та валідації.

4.4. Оптимізаційні моделі:

Формулюйте задачу оптимізації, визначте цільову функцію та обмеження.

Використовуйте методи лінійного або нелінійного програмування для знаходження оптимальних рішень.

4.5. Імітаційне моделювання:

Моделюйте складні системи з використанням імітаційних моделей.

Аналізуйте результати імітації для виявлення ключових чинників впливу та потенційних ризиків.

5. Аналіз та інтерпретація результатів

5.1. Аналіз результатів:

Проведіть детальний аналіз отриманих результатів, включаючи оцінку точності та надійності моделей.

Порівняйте результати з гіпотезами, поставленими на початку дослідження.

5.2. Інтерпретація результатів:

Інтерпретуйте результати в контексті досліджуваної проблеми.

Визначте практичне значення результатів для прийняття економічних рішень.

6. Оформлення результатів дослідження

6.1. Документування процесу дослідження:

Детально опишіть процес збору та обробки даних.

Вкажіть методи моделювання та обґрунтуйте їх вибір.

6.2. Представлення результатів:

Використовуйте таблиці, графіки, діаграми для наочного представлення результатів.

Забезпечте логічну послідовність викладу матеріалу.

6.3. Написання висновків та рекомендацій:

Сформулюйте основні висновки з дослідження.

Надійте практичні рекомендації на основі отриманих результатів.

7. Перевірка та коригування

7.1. Перевірка коректності:

Перевірте всі обчислення на предмет помилок.

Проведіть додатковий аналіз чутливості для перевірки стійкості результатів.

7.2. Коригування:

Внесіть необхідні корективи на основі результатів перевірки.

Підготуйте остаточний варіант науково-дослідного звіту.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.

3. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

4. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.

2. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.

3. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>

2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>

4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ):
вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL:
<http://www.niss.gov.ua>
6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua
7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт:
URL:<http://www.rada.gov.ua>
8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>
9. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL:
<https://www.mof.gov.ua/uk>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 (1 ГОДИНА)

ТЕМА 8. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ У ПРАКТИКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

8.1 Систематизація результатів наукового економічного дослідження

8.2 Форми подання цифрового та ілюстративного матеріалу

8.3 Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні

8.4 Ефективність результатів наукових досліджень, їх критерії та оцінка

Теоретичні відомості за темою

Систематизація – це впорядкування зібраної, обробленої та проаналізованої інформації за певною структурою. Результати економічного дослідження організовують у послідовний науково-аргументований виклад. Матеріали можуть бути представлені у формі звіту про науково-дослідну роботу, курсової чи дипломної роботи, або звіту з практики.

Структура звіту про науково-дослідну роботу:

1. Вступна частина: титульний аркуш, список авторів, реферат, зміст, перелік умовних позначень.
2. Основна частина: вступ, суть звіту, висновки, рекомендації, перелік літератури.
3. Додатки.

Вступна частина:

- Титульний аркуш: інформація про виконавця, назва документа, підписи відповідальних осіб, рік складання.
- Список авторів: ініціали, прізвища, посади, наукові ступені, частини звіту, підготовлені конкретним автором.

- Реферат: стисла характеристика роботи, обсяг звіту, кількість частин, ілюстрацій, таблиць, додатків, об'єкт дослідження, мета, методи, результати, новизна, ступінь впровадження, галузь застосування, економічна ефективність, прогнозні припущення.
- Зміст: перелік умовних позначень, вступ, назви розділів та підрозділів, висновки, рекомендації, перелік посилань, назви додатків і номери сторінок.

Основна частина:

- Вступ: коротка характеристика сучасного стану наукової проблеми, мета і актуальність роботи, взаємозв'язок з іншими роботами.
- Суть звіту: відомості про об'єкт дослідження. Складається з теоретичної, аналітичної та узагальнюючої частин.
 - Теоретична частина: огляд теорії.
 - Аналітична частина: аналіз питань теми дослідження на практичному прикладі підприємств.
 - Узагальнююча частина: пропозиції щодо досягнення мети дослідження.
- Висновки і пропозиції: короткий виклад результатів дослідження, оцінка одержаних результатів, можливі галузі використання, значущість роботи.
- Перелік використаної літератури: наводиться в алфавітному порядку, бібліографічний опис джерел за стандартами.

Додатки:

- Містять додатковий матеріал, ілюстрації або таблиці, які не можуть бути включені в основну частину через великий обсяг.
- Оформляються як продовження звіту, кожний додаток починається з нової сторінки і має назву.

Цифровий та ілюстративний матеріал використовують для наочності інформації.

Цифровий матеріал рекомендується оформляти у вигляді таблиць, що дозволяє співставляти показники та уникати повторень у тексті.

Якщо у звіті одна таблиця, її не нумерують і не пишуть слово "Таблиця". Таблиці нумерують арабськими цифрами в межах розділу, наприклад, "Таблиця 2.1". Якщо дані в будь-якому рядку таблиці відсутні, ставлять прочерк.

Кожна таблиця повинна мати заголовок, розміщений під словом "Таблиця". Заголовки колонок починаються з великих літер, підзаголовки - з малих. Ділити головку таблиці по діагоналі не рекомендується, колонку "№ п/п" не слід включати.

Таблиці розміщують після першого згадування про них у тексті. Якщо звіт має багато таблиць, їх можна розмістити в додатках за порядком номерів. При перенесенні таблиці на іншу сторінку, головка повторюється. Якщо головка громіздка, колонки нумерують, і їх нумерація повторюється на наступній сторінці. Слово "Таблиця" вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть "Продовження таблиці" з номером.

Ілюстративний матеріал зазвичай подається у вигляді графіків, діаграм, карт-схем, схем або фотознімків.

Останнім етапом наукового звіту є складання "Списку використаної літератури". Літературні джерела розташовуються в алфавітному порядку прізвищ авторів або перших слів заголовку твору. Законодавчі та нормативні джерела, доповіді керівників держави подаються першими.

Впровадження наукових досліджень:

- Впровадження результатів наукових досліджень - це їх практичне використання. Відповідальність за впровадження лежить на організації-замовнику, а організація-дослідник бере участь у введенні результатів у дію.
- Оформляється акт здавання-приймання завершеної роботи, де зазначаються терміни виконання, витрати, дані про виконавців, апробацію результатів, патентування винаходів, публікації та економічний ефект.
- Впровадження включає дослідне випробування методик, рекомендацій, техніко-економічних обґрунтувань. Випробування здійснює комісія замовника. Результати оформляються протоколом.

- Якщо виявлено недоліки, виконавець усуває їх. Після доопрацювання комісія складає акт про впровадження результатів.
- За промисловою експлуатацією може здійснюватись авторський нагляд науково-дослідною організацією.
- Фінансування впровадження результатів наукових досліджень здійснюють організації, які його впроваджують.

Економічна наука, як інтелектуальна праця, сприяє підвищенню продуктивності та економії ресурсів через впровадження наукових досягнень. Витрати на науку, як і інвестиції, спрямовані на майбутнє підвищення споживання.

Ефективність досліджень:

- **Ефект:** Сукупність наукових, економічних і соціальних результатів.
- **Ефективність:** Співвідношення ефекту і витрат на дослідження.

Види ефективності:

1. **Економічна:** Економія праці та ресурсів у виробництві, виражена приростом економічного ефекту.
2. **Науково-технічна:** Приріст нових знань для подальшого розвитку науки і техніки.
3. **Соціальна:** Поліпшення життєвих умов, охорони здоров'я, культури, екології.

Ефективність наукових досліджень виявляється через взаємодію з іншими факторами економічного зростання: інвестиціями, робочою силою, освітою та інформацією.

Критерії оцінки:

1. **Наукова значущість:** Кількість нових наукових принципів, законів, гіпотез, ідей, концепцій, теорій, експериментальне підтвердження, цитування.
2. **Обсяг наукової продукції:** Кількість публікацій, захищених дисертацій, завершених тем.

Функції економічної науки:

1. **Пізнавальна:** Створення теорій, прогнозів, гіпотез.

2. **Продуктивна:** Перетворення знань у розвиток виробництва і суспільства.

Економічний ефект: Економія витрат на дослідження, зростання прибутку, зниження собівартості через нові технології та організацію виробництва.

Соціальний ефект: Поліпшення якості життя, оцінка за якісними показниками (життєвий рівень, комфорт житла, торговельне обслуговування).

Повний економічний ефект: Оцінюється по кожній сфері застосування і загалом за певний період.

Таким чином, економічна наука виконує важливі функції в розвитку суспільства, оцінюючи результати через різні види ефективності та їх взаємодію.

Завдання для обговорення

1. Що включає в себе поняття "ефективність наукових досліджень" у контексті економічної науки?
2. Які основні критерії оцінки ефективності наукових досліджень?
3. Які метрики використовуються для оцінки впливу наукових досліджень у сфері економіки?
4. Чому важлива обґрунтованість методології в оцінці ефективності наукових досліджень?
5. Як впливає наукова новизна на ефективність результатів дослідження?
6. Як визначається реалізована і потенційна корисність результатів наукових досліджень?
7. Чи існують універсальні методи оцінки ефективності наукових досліджень, що можуть застосовуватись у всіх галузях економіки?
8. Як враховується соціально-економічний вплив наукових досліджень у їх оцінці?
9. Чому важливо проводити ретроспективний аналіз ефективності наукових досліджень?

10. Які можливі обмеження і проблеми виникають при оцінці ефективності результатів наукових досліджень у сфері економіки?
11. Які методи використовуються для вимірювання імпаку наукових досліджень в економіці?
12. Чи існують стандарти або рекомендації щодо оцінки ефективності наукових досліджень?
13. Як впливає міждисциплінарний підхід на оцінку результатів наукових досліджень у економіці?
14. Які ризики пов'язані з недооцінкою або переоцінкою ефективності наукових досліджень?
15. Які аспекти внутрішньої і зовнішньої валідації впливають на достовірність оцінки ефективності наукових досліджень?
16. Як можна інтегрувати соціально-економічні виміри в оцінці ефективності наукових досліджень?
17. Чи існують відмінності в оцінці ефективності досліджень у приватному та державному секторах економіки?
18. Як визначається тривалість періоду спостереження для оцінки довгострокових наслідків наукових досліджень?
19. Як впливає репутація дослідника на сприйняття ефективності його наукових результатів?
20. Чи може ефективність наукових досліджень змінюватися в залежності від регіонального чи культурного контексту?
21. Як визначається значущість наукових результатів у контексті їхнього впливу на економіку?
22. Чи можна оцінити ефективність наукових досліджень на основі патентної активності?
23. Як впливає залучення стейкхолдерів на оцінку ефективності наукових досліджень?

24. Чи існують різниці в оцінці ефективності при базовому дослідженні порівняно з прикладним?

25. Які методи використовуються для оцінки впливу наукових досліджень на політичні рішення?

26. Чи можна застосовувати методи вартісного аналізу для оцінки ефективності наукових досліджень?

27. Які фактори впливають на визначення оптимального періоду моніторингу ефективності наукових досліджень?

28. Чи існують відмінності в оцінці ефективності наукових досліджень в різних секторах економіки (наприклад, промисловість, послуги, сільське господарство)?

29. Які виклики пов'язані з визначенням суспільного впливу наукових досліджень?

30. Чи існують міжнародні стандарти або ініціативи щодо оцінки ефективності наукових досліджень, і як вони впливають на практику в Україні та інших країнах?

Тестові завдання

Систематизація – це:

а) - впорядкування набору інформації (зібраної, обробленої та проаналізованої) за певною структурою. Процес систематизації результатів наукового економічного дослідження полягає в приведенні зібраних і опрацьованих (проаналізованих) даних в послідовний науковоаргументований виклад

б) - розподіл проекту на ієрархічні підсистеми та компоненти та встановлення між ними зв'язків та відносин, що дозволяє здійснювати управління проектом.

с) - розташування та організація взаємопов'язаних елементів у матеріальному об'єкті чи системі, або так організованому об'єкті чи системі.

Структура звіту про науково-дослідну роботу має такий вигляд:

- а) - вступна частина, анотація, основна частина, висновок
- б) - вступна частина, основна частина, додатки
- с) - анотація, основна частина, додатки

Реферат – це:

- а) - стисла характеристика змісту науково-дослідної роботи
- б) - один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з певного питання, засноване на залученні документальних даних
- с) - короткий виклад змісту книги, статті, розробки, звіту тощо

З яких частин складається основна частина:

- а) - теоретичної, практичної, додаткової
- б) - практичної, аналітичної, узагальнюючої
- с) - теоретичної, аналітичної, узагальнюючої

Для чого використовують цифровий та ілюстративний матеріал:

- а) для наочності зображення інформації
- б) для розбавлення тексту
- с) для зниження часу аналізу науково-дослідної роботи

Чи потрібно нумерувати та писати слово «Таблиця», якщо вона тільки одна у роботі?

- а) Так
- б) Ні

Ілюстративний матеріал подається у вигляді:

- a) графіків, діаграм, карт-схем, схем, фотознімків
- b) скріншотів, діаграм, таблиць, карт-схем, схем
- c) таблиць, діаграм, фотознімків, посилань на картинки

Перелік використаних при дослідженні літературних джерел

- a) розташовують вкінці і називають «Перелік джерел»
- b) розташовують спочатку і називають «Список використаної літератури»
- c) розташовують вкінці і називають «Список використаної літератури»

Літературні джерела розташовують:

- a) у алфавітному порядку
- b) у будь-якому порядку
- c) спочатку книги, потім публікації, потім електронні джерела

Ефект досліджень – це:

- a) сукупність добутих наукових, економічних і соціальних результатів (ст – 102)
- b) - пошук нових знань або систематичне розслідування з метою встановлення фактів
- c) - сильне враження від дослідження, викликане процесом дослідження

Єдиним критерієм економічної ефективності результатів науково-дослідних робіт у сфері виробництва і невиробничій сфері є:

- a) - економія суспільних витрат, виражених приростом економічного ефекту на одиницю корисної роботи
- b) - економія виробничих витрат на одиницю населення

- c) - економія живої та уречевленої праці у невиробниччій сфері

Науково-технічна ефективність відображає:

- a) кількість наукових досліджень за деякий проміжок часу в порівнянні з минулим таким же періодом
- b) приріст нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку науки і техніки
- c) кількість нових технічних нововведень за минулий рік

Соціальний ефект оцінюється переважно:

- a) якісними показниками
- b) кількісними показниками
- c) натуральними показниками

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРЕКТНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

Для виконання науково-дослідного завдання і коректного представлення наукових результатів власного дослідження слід дотримуватися кількох методичних рекомендацій:

1. **Чіткість та конкретність формулювань:** При описі результатів використовуйте чіткі та конкретні терміни і формулювання. Уникайте неоднозначностей і множення понять.

2. **Логічна структура:** Представлення результатів повинно мати логічну структуру. Розпочинайте з основних висновків та аргументів, поступово переходьте до деталей і використаних методів.

3. **Використання наукового мовлення:** Використовуйте науковий стиль мовлення з обґрунтуваннями, посиланнями на авторитетні джерела та відповідними термінами.

4. **Документування даних:** Усі використані дані, методи та інші важливі аспекти повинні бути чітко задокументовані. Забезпечте, щоб ваші джерела були доступними для перевірки.

5. **Використання графічних засобів:** Для наочності і зрозумілості результатів використовуйте графіки, діаграми, таблиці та інші ілюстративні матеріали. Вони допоможуть краще візуалізувати дані.

6. **Аналіз і обґрунтування результатів:** Не лише описуйте отримані дані, але й аналізуйте їх у контексті поставлених завдань і гіпотез. Обґрунтуйте висновки та їх важливість для науки і практики.

7. **Критичне мислення:** Ваше представлення результатів повинно включати критичний огляд літератури та попередніх досліджень, виокремлюючи переваги та обмеження ваших підходів.

8. **Коректність використання статистичних методів:** Якщо ваше дослідження включає статистичний аналіз, переконайтеся, що ви коректно застосували методи і відповідні статистичні тести.

9. **Відповідність стандартам форматування:** Дотримуйтеся стандартів оформлення інформації, які вимагаються в вашому університеті чи науковому журналі.

10. **Редагування і перегляд:** Перед поданням роботи на перевірку перегляньте і відредагуйте текст, переконавшись в логічності, послідовності і точності представлення наукових результатів.

Рекомендована література

Базова література

1. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

2. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.

3. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

4. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

Додаткова література

1. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.

2. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.

3. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.

4. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.

5. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки України: офіційний: вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>

2. Державна служба статистики України: офіційний: вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

3. Прозорро: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>

4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>

5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>

6. Нормативні акти України. Офіційний вебсайт: URL: www.nau.kiev.ua

7. Сервер Верховної Ради України. Офіційний вебсайт: URL:<http://www.rada.gov.ua>

8. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>

9. Міністерство Фінансів України. Офіційний вебсайт: URL:
<https://www.mof.gov.ua/uk>

Перелік посилань

1. Бірта Г. О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень.: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_naukovykh_doslidzhen.pdf;

2. Сінчук О. М., Берідзе Т. М., Барановська М. Л., Данілін О. В., Кальмус Д. О. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2022. 196 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/7575ee8e-0172-497d-9902-2e0b284e870b/content>

3. Гальків Л.І., Мрихіна О.Б. Організування і проведення наукових досліджень: 1001 тест для магістрів : спецкурс для спеціальностей 051 "Економіка", 073 "Менеджмент" : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Растр-7, 2021. 197 с.

4. Кудла М.В., Коблик В.О. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти; Міністерство освіти і науки України, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань : Видавець М.М. Сочінський, 2021. 185 .

5. Кузьмін О.Є., Новаківський І.І. Економіко-математичні методи і моделі у науково-дослідних роботах : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2021. 282 с.

6. Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Л.: Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.

7. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник; Суми : Університетська книга, 2020. 218 с.

8. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/vajinskii-posibnyk.pdf>
9. Мінц О. Ю. Методологія моделювання інноваційних інтелектуальних систем прийняття рішень в економіці : монографія; Маріуполь :ГВУЗ "ПДТУ", 2017. 216 с.
10. Молоді дослідники у глобалізованому світі: сучасні перспективи, міжнародний форум (2020 : Харків) Young Researchers in the Global world: modern perspectives : book of papers of the 2020 international forum for young researchers (September 25, 2020) / редакційна колегія : М.К. Сухонос [та 5 інших] ; Ministry of education and science of Ukraine, O.M. Beketov National university of urban economy in Kharkiv, Tesol-Ukraine, Center of foreign languages (NUUE). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2020. 324 с.
11. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навчальний посібник / А.Ю. Берко, Є.В. Буров, О.М. Верес, А.В. Катренко, П.О. Кравець, Ю.В. Нікольський, В.В. Пасічник ; Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавництво "Новий світ-2000", 2019. 284 с.
12. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.
13. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.
14. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 251 с.